

TRYGGE SAMFUNN

TIDSSKRIFT FOR NORSK TOTALFORSVARSFORUM (NTF) NR 1 2020

Tema:

Gjør øvelse mester?

-
- En viktig brikke i norsk beredskap
  - Klimaendringene vil koste oss dyrt
  - Muligheten for terrorangrep vedvarer

Landet med sosial kapital

STYRELEDER SIGNE ØYE

For de fleste av oss fremstår den svært overraskende, og meget spesielle, situasjonen rundt Korona-viruset som en mild og ubehagelig bris. For svært mange, både her hjemme og ute i verden, innebærer dette i midlertid store utfordringer, både i form av sykdom, angst og dramatiske økonomiske tap både privat og i næringsvirksomhet. Det er nå innført tiltak som ikke er blitt innført siden 2. verdenskrig. En hel generasjon.

Håpet er at vi sammen griper muligheten som ligger i felles opptreden og tro på at vi kan jobbe oss igjennom denne tiden, ja kanskje gir erfaringene også grunnlag for et nytt og bedre samfunn?

Det er bra at vi bor i ett av landene i verden med størst sosial kapital med evnen til både å ha tillit til myndighetene og til å stole på «naboen». Når vi opplever en av de største utfordringene

nasjonen noensinne har stått overfor, så er det nettopp denne «kapitalen» vi nyter godt av når rundt 90 % av befolkningen slutter opp om de til dels dramatiske tiltakene myndighetene gjennomfører. Likeledes at politikerne fra de fleste partiene står sammen til det beste for hele befolkningen.

Det er selvsagt en viktig del av et sterkt demokrati, med stor vekt på ytringsfrihet, at myndighetenes tiltak både på lokalt og nasjonalt nivå diskuteres. Men når beslutningene er fattet, så stiller vi opp og følger vedtakene i den visshet om at andre også gjør det sammen. Det er her vi er spesielt gode. Så langt har den sosiale kapitalen vært vårt sterkeste våpen i kampen mot korona-viruset og har så langt bestått prøven.

La oss fortsette med det!

Doktorgrad i etterpåklokskap?

REDAKTØR JAN ERIK THORESEN

Jordkloden raser av sted gjennom verdensrommet med en fart på 0,47 kilometer i sekundet ved ekvator. Samtidig dreier den seg sakte rundt og lar både fattig og rik, oppleve sollys og måneskinn; dag og natt. Utgangspunktet for tilværelsen er lik for alle, men mulighetene for et godt liv er avhengig av hvor på kloden vi befinner oss. I det vellykkede, velorganiserte og digitaliserte Norge, demokratiets høyborg, har innbyggerne overskudd, ikke bare til å bry seg, men også til å ergre seg. Retten til tro og mening er lovfestet. Og den brukes. Det er bra.

Mens pandemien setter den tilvante

livsrytmen på vent, er det ihvertfall noe som aldri nedstenges, nemlig etterpåklokskapen. Vi så det i etterkant av 22.juli – anslagene og vi ser det nå. Alle disse «ekspertene» og bedreviterne som tilbakelent i en myk sofa fyrer løs på dem som er satt til å forvalte beredskapen. Debatt og berettiget kritikk er bra. Det er alltid rom for forbedringer. Men noen ganger tar etterpåklokskapen overhånd. Tilsynelatende er det kanskje på tide at universiteter og høyskoler etablerer et eget studium.

Hva med en doktorgrad i etterpåklokskap?

Utgiver

Norsk TotalforsvarsForum

Besøksadresse: Bygning 60,
Akershus festning
Postadresse: Pb 1550, Sentrum 0015 Oslo
Internett: www.totalforsvar.no
Epost: post@totalforsvar.no
Telefon: 23 09 34 58/22 47 82 60

Redaktør:

Jan Erik Thoresen
E-post: redaksjon@totalforsvar.no
Mobil: 90 83 13 62

Redaksjonskomite:

Signe Øye, Hanne G. Garder
og Jan Erik Thoresen

Utgivelser

Tidsskriftet utgis i papirutgave
to ganger pr. år og digitalt hver 3. uke.
Opplag: 7500 eks.

ISSN 1890-5185

Abonnement

Tidsskriftet sendes gratis til interesserte.
Abonnement kan tegnes ved å sende en
melding til sekretariatet i NTF.

Innhold

Stoff fra tidsskriftet eller våre websider
kan brukes fritt ved angivelse av kilde.
Artikler og debattinnlegg sendes
redaksjonen. De som ønsker innsendt stoff
og bilder i retur må angi returadresse
tydelig. Innholdet i signerte artikler står
for forfatterens eget syn, og representerer
nødvendigvis ikke NTFs mening.

Grafisk produksjon

Design: Aina Griffin
Layout: Sandvik design
Trykk: 07 Gruppen
Forsidefoto: FMS

NTF er et landsdekkende,
forsvarsrelatert samarbeids-
og interesse- forum for
organisasjoner og enkelt-
personer som er opptatt av
samfunnssikkerhet og beredskap.

Formålet er å styrke landets
beredskap ved bl.a. å formidle
informasjon om totalforsvaret,
arbeide for å styrke det sivile
samfunns muligheter for
å møte krisesituasjoner i fred
eller krig, og være pådriver
overfor myndighetene i
beredskapsspørsmål.

aktuell:

Generalsekretær Bjørn Myrvold
Norsk Radio Relæ Liga (NRRL)

– En viktig brikke i norsk beredskap

Som leverandør av nødsamband i kriser og ved redning fremstår Norsk Radio Relæ Liga (NRRL) som en uunnværlig ressurs når det gjelder som mest.

– Klimaendring og ekstremvær aktualiserer våre tjenester ytterligere, sier generalsekretær Bjørn Myrvold.

AV JANERIK THORESEN

I 1928 stiftet en gruppe radioamatører Norsk Radio Relæ Liga. Omtrent på samme tid så tilsvarende organisasjoner dagens lys i en rekke land verden over. Lite ante man den gang hvilken betydningsfull rolle radioamatørene skulle komme til å spille for samfunnssikkerheten. For etter som tiden har gått og samfunnets sårbarhet har økt i takt med de teknologiske nyvinninger har det vist seg at det ofte skal lite til før noe går riktig galt.

Ikke alle vet hva som menes med begrepet radioamatør. Generalsekretær Bjørn Myrvold definerer det slik: «En radioamatør er en som er lisensiert av landets myndigheter til å sende på ulike avsatte frekvenser og til å bygge sitt eget utstyr».

– Utgangspunktet er en glødende interesse, ikke bare for å tjene samfunnet, men også for å bli en del av et miljø, både nasjonalt og internasjonalt der aktivitetene er positive og samfunnsbyggende. Vår sambands-tjeneste er organisert med utgangspunkt i NRRLs over 70 lokalforeninger. Disse er bemannet med lisensi-

erte radioamatører fra det ganske land. Lokalforeningene spiller en viktig rolle gjennom å arrangere møter og sammenkomster med faglig og sosialt innhold og ikke minst holde kurs som fører frem til prøven for radioamatørlisens, forklarer Myrvold.

MYNDIGHETSKONTAKT

Det er Nkom (Nasjonal kommunikasjonsmyndighet) som har ansvaret for amatørradio i Norge. Følgelig er det Nkom som arrangerer eksamen som må bestås for å bli lisensiert.

– Lisensen krever ferdigheter i radioteknikk, radiobølgebredelse, kommunikasjon og ekspedisjonsteknikk. Vi har nær kontakt med Nkom og etablert et godt tillitsforhold, understreker Bjørn Myrvold.

Det er utstedt 5.000 lisenser i Norge.

NÅR TELETJENESTEN SVIKTER

Ved kriser og katastrofer, eksempelvis sammenbrudd i teleinfrastruktur som følge av ekstremvær, kan nettet falle ut i et bestemt område,

noe som gjør at nødetatene ikke kan kommunisere med hverandre. Da kan NRRL trå til og sette opp et midlertidig samband, helt utenfor vanlig infrastruktur.

– Spesialkompetanse på samband kan være livsviktig. Kommunikasjon mellom eksempelvis brannvesen og ambulansetjeneste var et stort problem under den store katastrofebrannen i Lærdal for et par år siden. Eller vi kan se for oss ei lita bygd der det ved et uhell blir kuttet en fiberkabel. Her kan vi rykke inn og opprette et krisesamband slik at blålysetatene kan kommunisere med hverandre. Sett i historisk sammenheng kan vi gå tilbake til krigsårene 1940–45 da «Gutta på skauen» etablerte samband ved hjelp av enkelt utstyr. Det var mange radioamatører blant hjemmefrontkarene, som alle gjorde en stor innsats. Våre lokalforeninger er klar til innsats 24 timer i døgnet, 365 dager i året. Det føres vaktlister og våre medlemmer rykker ut på kort varsel, sier generalsekretær Myrvold.

Sammen med Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Norske Redningshun-

der representerer NRRL noe av det beste innen det frivillige beredskapsarbeidet. Tilbakemeldingene fra fylkesmenn og blålysetatene er inspirerende gode. Også innen Justis- og beredskapsdepartementet uttrykkes det anerkjennelser for det arbeid NRRL gjør.

MOBILSPORING

– En annen viktig tjeneste er sporing av mobiltelefoner. For politiet som søker etter savnede personer er det nyttig å få hjelp til å avgrense leteområder slik at mannskapene kan operere effektivt, påpeker Myrvold.

E-POST OVER RADIO

– Sambandstjenestens krisesamband omfatter radiosamband globalt, regionalt og lokalt foruten epost over radio ved bruk av radioamatørens landsdekkende og globale Winlink-infrastruktur. Dette innebærer at vi kan sende epost til steder som ikke har internett. Denne tjenesten gjør også at folk som er ute på jordomseiling langt til havs kan sende og motta både hilsener og viktige meldinger, forteller Bjørn Myrvold.

FLERE HUNDRE OPPDRAG

Ved utfall av nødnett kan det oppstå kritiske situasjoner for eldre som befinner seg på syke- og aldershjem eller hjemme i egen leilighet. Å opprettholde nærsamband er noe hjemmetjenesten er avhengig av.

– Vi skaffer i slike situasjoner utstyr som kan brukes av den kommunale hjelpetjenesten, slik at nødvendig kontakt med blålysetatene kan opprettholdes. NRRL har fått mange positive tilbakemeldinger og har avtale med enkelte politikamre om assistanse, forteller Myrvold.

Han opplyser at NRRL får hundrevis av oppdrag årlig. Det ligger i sakens natur at organisasjonen ofte er med på øvelser sammen med andre etater, i særlig grad politiet, brannvesenet, Røde Kors, Norske Redningshunder og Norsk Folkehjelp.

Generalsekretær Bjørn Myrvold er klar på at klimaendringene vil gjøre NRRLs tjenester enda mer aktuelle i årene som kommer.

FARER OG UTFORDRINGER I NORSKE HJEM:

60 PROSENT HAR IKKE TENKT PÅ SIKKERHETEN

Det viser en undersøkelse. Kun 13 prosent gjennomfører brannøvelser, men halvparten av befolkningen kan grunnleggende førstehjelp.

På oppdrag fra Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB) har Ipsos gjennomført en omfattende undersøkelse om nordmenns forhold til sikkerheten i eget hjem. Befolkningsundersøkelsen avdekker mange interessante funn – om atferd og bevissthet rundt sentrale spørsmål i norske husholdninger. Begrepet «egenberedskap» er så langt fra av ny dato, men har fått ny aktualitet de senere år. Både DSB og Norsk TotalforsvarsForum har satt søkelyset mot beredskapen i norske hjem gjennom brosjyremateriell og foredragsvirksomhet på landsbasis. Resultatene viser at norske husholdninger i varierende grad følger de råd som gis.

VANN OG MAT

52 prosent av de spurte oppgir at de har tørrmat/boksemat i boligen, mens 27 prosent svarer at de har drikkevann i beholdere/flasker. Væske er viktigere enn mat. En person trenger 3 liter vann i døgnet. Selv om noe av væskebehovet også kan dekkes med juice, brus og andre alkoholfrie drikker, er det tankevekkende at rundt 75 prosent av husstandene har så lite fokus på noe så grunnleggende.

MAJORITETEN HAR STEARINLYS

Hele 90 prosent av husholdningene har stearinlys, 86 prosent har lommelykt og 83 prosent har fyrstikker. Verre er det med kokeapparat som går på gass eller rødsprit (34 prosent). 57 prosent svarer at de har ved eller gass til oppvarming. Når det gjelder førstehjelpsutstyr svarer 63 prosent positivt.

KOMMUNIKASJON

Hele 99 prosent svarer ja på spørsmålet om de har strømbank/bærbare lader til mobil, mens 45 prosent har DAB-radio med batterier.

Det er gjennomgående høyere andel blant personer mellom 50 og 60 år som har svart at de har de ulike tingene i boligen. Personer under 40 år har på sin side sjeldnere noen av tingene som er nevnt. De over 60 år har oftere DAB-radio, fyrstikker og førstehjelpsutstyr sammenlignet med gjennomsnittet. Personer bosatt på Østlandet, utenom Oslo eller Nord-Norge har oftere svart at de har lommelykt, ved/gass til oppvarming, kokeapparat på gass/rødsprit eller strømagregat.

BISTANDSINSTRUKSEN BESTÅR PRØVEN

AV JAN ERIK THORESEN

God kommunikasjon mellom Politiet, Heimevernet, Sivilforsvaret og helsemyndighetene.

Da Koronaviruset skulle vise seg å utgjøre et langt større problem enn mange i utgangspunktet hadde trodd tok regjeringen grep og lanserte en ny forskrift for hvordan offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører kan be om bistand fra Forsvaret. Den nye forskriften kommer som et tillegg til den bistandsinstruksen som sikrer at avgjørelser om bistand fra Forsvaret til politiet kan tas så raskt som mulig i en krisesituasjon.

STORE UTFORDRINGER

Korona-pandemien gjør at helse- og omsorgssektoren står overfor store utfordringer.

– Det er viktig at Forsvaret bistår helseforetak og den kommunale helse- og omsorgstjenesten med å håndtere både forutsette og uforut-

sette hendelser så lenge pandemien vedvarer. Gjennom forskriften har vi fastsatt rammene både for samarbeidet og prioriteringene, understreker helse- og omsorgsminister Bent Høie.

– Sivile beredskapsaktører skal først se om de klarer å løse utfordringer selv før de eventuelt anmoder Forsvaret om bistand. Kommuner og fylker som har behov for bistand skal fremme sin anmodning gjennom fylkesmannen, som skal rette anmodningen videre til Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB). DSB konsulterer med Politidirektoratet, Helsedirektoratet og andre relevante myndigheter ved behov og anmoder Forsvarets operative hovedkvarter om bistand.

POLITIET HAR EGET PLANVERK

I politiets beredskapssystem er det et eget planverk innen helse- og sosialberedskap. Dette kommer til anvendelse ved et smitteutbrudd i politidistrikt, særorgan og underliggende enheter. Innenfor planverket foretas

det blant annet nye sivile risikovurderinger knyttet til smitteverntiltak opp mot tjenesteområder og funksjoner. Samfunnssikringsfunksjoner innen rettssikkerhet, kriminalitetsbekjempelse, etterforskning, ro og orden, grensekontroll og redningstjeneste prioriteres spesielt. Under Koronapandemien utfører politiet viktige oppgaver med kontroll på flyplasser og grensekontroll sammen med Heimevernet og Sivilforsvaret.

PARAT TIL Å HJELPE

Allerede i en tidlig fase av pandemien støttet Forsvarets Sanitet (FSAN), Drammen sykehus med teltmateriell som brukes som et såkalt triage, et sted der helsepersonell prioriterer pasienter til videre behandling ut fra pasientens medisinske tilstand.

– Vi kan bistå med karanteneinfrastruktur i våre garnisoner, men også ved å etablere forlegningsplasser med våre basesett, sier generaløytnant Rune Jakobsen, sjef for Forsvarets operative hovedkvarter (FOH). Behovet for bistand til kontrolloppgaver på flyplasser og grenseoverganger, oppsto raskt.

SIVILFORSVARETS OPERATIVE EVNE

Sivilforsvaret har en styrke på 8.000 tjenestepliktige menn og kvinner, organisert som en del av DSB.

– Vi registrerer en økende etterspørsel etter våre tjenester. Sivilforsvaret har et mangfold av kapasiteter som favner alt fra støtte med telt og mulighet for overnatting til å kunne assistere fylker, kommuner og politi med kontroll ved flyplasser, havner og jernbane. Samtidig låner vi ut materiell til de store legevaktene og sykehusene. Vi er nå i inn-sats over hele landet, sier Tore Ketil Stårvik, som er sjef for Sivilforsvaret.

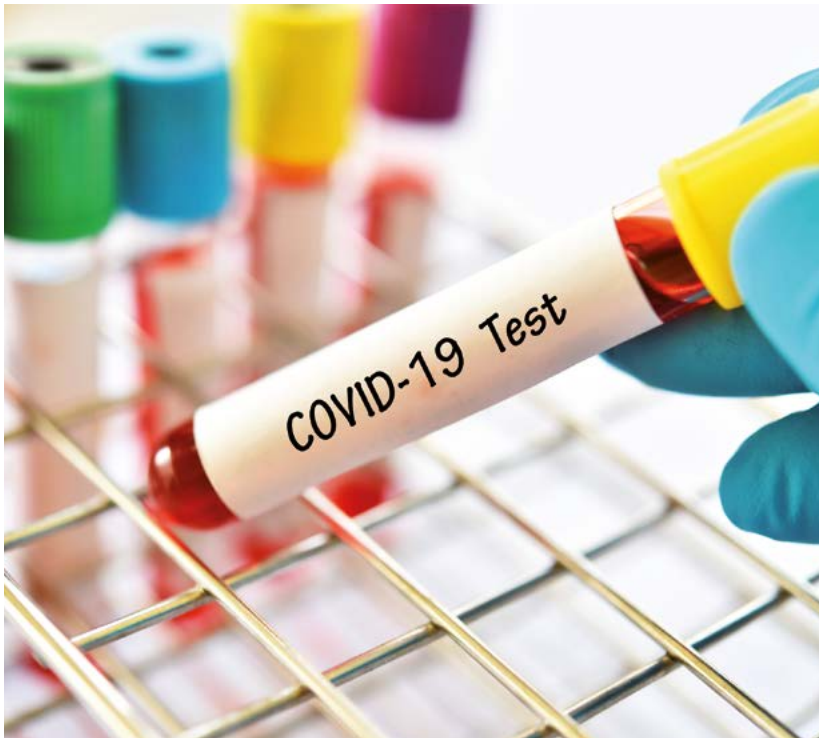
HV bistår på Oslo Lufthavn, Gardermoen. Foto: FMS.

KORONA-PANDEMIEN:

Naturlig fokus på totalberedskapen

I kjølvannet av et nedstengt samfunn vil det bli reist kritiske spørsmål om Norges robusthet og evne til å håndtere komplekse kriser.

AV JAN ERIK THORESEN

Testing er et omstridt tema. Foto: Shutterstock.

I ettertid vil Korona-pandemien bli et referansepunkt rundt øving og evaluering. Når dette skrives (påskan 2020) ser det ut til at det norske samfunnet klarer seg bra, sammenlignet med de fleste andre land i verden. Den norske dugnadsånden, evnen til å stå sammen i krisetider og respekt for myndighetenes råd og forordninger, viser seg å være det beste våpen i kampen mot viruset. Dette er ikke tilfeldig. Den 9. april 1940 ble Norge angrepet av tyske tropper. Fem år under okkupasjon lærte befolkningen å sette pris på friheten. Det samholdet som preget landet under oppbyggingen, var en naturlig konsekvens. Men det er noe mer. Det dreier seg om tilliten til de folkevalgte organer, vissheten om at ingen vil prøve å sko seg på situasjo-

nen. Å se alle politiske partier stå samlet om dramatiske tiltak og få respons fra befolkningen er stort å oppleve.

«BARE» VANN

Norge er begunstiget med drikkevann i store mengder av god kvalitet. Tilgangen synes å være ubegrenset. Av og til forviller det seg noen bakterier opp i vannet. Da blir det stor oppstandelse, naturlig nok. God krisehåndtering sørger for å løse

problemer rimelig raskt. Mens Korona-pandemien raser kan nordmenn være glade for at tilgangen på friskt vann ikke utgjør noe problem, under forutsetning av at de ansatte ved vannbehandlingsanleggene holder seg friske og kan møte på jobb.

MATFORSYNINGEN UTFORDRES

Allerede i den tidlige fase av Korona-pandemien begynte mange å hamstre matvarer. Myndighetene kunne berolige folk ved å forsikre at det var «nok til alle», noe som har vist seg å være riktig. Men det faktum at det nå dreier seg om en pandemi får en til å tenke over hvor sårbar forsyningskjeden er. Griper Korona-viruset tak i tilstrekkelig mange vil det i ytterste konsekvens kunne bli vanskelig å få levert tilstrekkelig med mat til butikkene. Samfunnet er avhengig av at de ansatte i distribusjonsleddet holder seg friske – og ikke minst, at norske bønder holder seg oppe. I etterkant av pandemien vil det helt sikkert bli en ny debatt om jordbrukspolitikken, om norsk selvforsyningsgrad og avhengigheten av import. Stengte grenser landene i mellom fører raskt til en situasjon som lett kan skape en underliggende mistillit. «Vi, oss og dem» kan, hvis tilstanden varer lenge nok, sette samarbeid og samvirke mange år tilbake. Norsk matforsyning har de senere år vært

«Stengte grenser landene i mellom fører raskt til en «vi, oss og dem»-situasjon, som igjen kan føre til en underliggende mistillit. Det kan sette samarbeid og samvirke mange år tilbake»

bygget på forutsetningen om at matvarer vil være tilgjengelig gjennom innenlandsk produksjon og import. Avviklingen av beredskapslagrene på 1990-tallet førte til at ordningen med offentlige lagre av mel bortfalt. Noen vil hevde at Korona-pandemien gjør det nødvendig å se nærmere på dette i lys av kriser som kan trekke langt ut i tid.

MEDISINER OG MEDISINSK UTSTYR

Produksjons- og forsyningslinjene i den globale legemiddelindustrien er lange og uoversiktlige. Det norske markedet er lite og lavt prioritert av de internasjonale legemiddelprodusentene. Norge har et begrenset lager av kritiske legemidler (kun for 30–45 dager) og en svært beskjeden egenproduksjon. I tillegg er logistikkjeden, globalt sett, svært IKT-avhengig og derfor tilsvarende sårbar. Statens legemiddelverk karakteriserer situasjonen som kritisk, og peker på at livsviktige medisiner vil ramme store pasientgrupper.

Under Koronapandemien har det vokst frem et nytt problem, nemlig mangelen på medisinsk utstyr. Behovet for respiratorer og munnbind har i løpet av rekordtid, utløst et globalt kappløp landene i mellom. Når Korona-viruset etter hvert mister sitt grep vil det også på dette området bli en debatt om hvordan en skal dimensjonere pandemiberedskapen.

ALT AVHENGER AV ALT

En pandemi griper inn i alle deler av samfunnet og utfordrer evnen til å håndtere svært komplekse problemstillinger. Samtidig som Norge stenges ned må alle samfunnskritiske virksomheter opprettholdes og fungere; Forsvaret, politiet, helsetjenesten, brann og redning, strømmettet, vannforsyning og IKT. Alle disse funksjonene betjenes av enkeltindivider, som ai utgangspunktet kan bli smittet, teoretisk sett. I ettertid blir alt evaluert. Så langt tyder mye på at smittevernreglene har vært fulgt opp på en god måte.

STILLE FØR STORMEN?

Selv om 2019 ble et relativt rolig år for Sivilforsvarets mannskaper er det lite som tyder på at dette vil vedvare, utfordringsbildet tatt i betraktning. Koronaviruset er et godt eksempel på det.

AV JAN ERIK THORESEN

Tall fra Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB) viser at Sivilforsvaret har bistått ved 136 hendelser i 2019. Til sammen har 2630 personer vært i innsats 23.758 timer. I følge statistikken er det det laveste siden 2012. Gjennomsnittet de siste årene er på 45.644 innsatstimer. Rekordåret er 2018 med hele 93.721 innsatstimer. I 2019 beløp kostnadene for Sivilforsvarets innsatser seg til 4,3 millioner kroner, det laveste siden 2010. Gjennomsnittet de siste ti årene er på 12,3 millioner kroner, og rekordåret 2018 med hele 26,1 millioner kroner.

NATURLIG VARIASJON

– Vi må forvente at behovet for Sivilforsvarets tjenester nødvendigvis vil variere fra år til år. Vi er en forsterkningsressurs med bred kompetanse som kan brukes til mange forskjellige oppdrag når små og store kriser oppstår, sier Tore Ketil Skårvik, som er sjef for Sivilforsvaret i Norge.

STORE INNSATSER

I året som gikk var det flest innsatser knyttet til søk etter savnede personer med 45, etterfulgt av skogbranner med 27. Politiet ba om bistand fra Sivilforsvaret 71 ganger. På andre plass kom brannvesenet med 49. De største innsatsene i 2019 var redningsaksjonen knyttet til cruiseskipet «Viking Sky», den store skogbrannen i Rogaland og en omfattende leteaksjon i Nord-Trøndelag. Alle disse var på over 2.000 innsatstimer.

– I 2019 falt det skredutsatte fjellpartiet «Veslemannen» i Møre og Romsdal. Siden 2014 og til fjellpartiets fall har Sivilforsvaret deltatt med 522 personer i totalt 6.920 timer knyttet til vakthold og sikring, forteller Skårvik. Sivilforsvaret inngår også i landets atomberedskap og utfører rutinemessig målinger av bakgrunnsstråling på flere hundre målepunkter landet over. Det ble i 2019 foretatt 1.070 referansemålinger som ble rapport til Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). Målingene danner grunnlag for å se endringer i bakgrunnsstrålingen over tid.

BISTANDSANMODNINGER FRA MANGE HOLD

I 2019 ble Sivilforsvaret brukt i mange sammenhenger, blant annet ved leteaksjoner, naturutløste hendelser, bortfall av strøm, telekommunikasjon, båtulykker, helikopterstyrt, sikring, samband og alvorlig kriminalitet. Det er ikke bare nødetatene som anmoder om bistand. Fylkesmenn, kommuner og andre aktører i tillegg til politiet og brannvesenet, trengte også assistanse.

– Tilbakemeldingene vi får er at de tjenestepliktige mannskapene våre er pålitelige og gjør en solid jobb. Noen av fortrinnene til Sivilforsvaret er at vi kommer med trente og organiserte mannskaper, som er vant med å forholde seg til ulike typer hendelser og krisesituasjoner, understreker Tore Kjetil Skårvik.

FLOM OG SKREDSIKRING:

– KLIMAENDRINGENE VIL KOSTE OSS DYRT

– Naturutløste hendelser er noe vi i Norge er vant til å håndtere, men like fullt må vi ta innover oss at klimaendringene vil gå fra vondt til verre. Vi er nødt til å erkjenne fakta og gjøre noe med det – nå, sier direktør Anne Britt Leifseth i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Hun anslår at det trengs over 4 milliarder kroner til tiltak mot flom og skred.

AV JAN ERIK THORESEN

Anne Britt Leifseth

Foto: NVE

Hun opplyser at det er NVE som har det overordnede ansvaret for statlige forvaltningsoppgaver når det gjelder forebygging av flom- og skredulykker.

HJELPER KOMMUNENE

– Det er NVEs oppgave å yte hjelp til kommuner med kompetanse og ressurser til kartlegging, arealplanlegging, sikring, overvåking, varsling og beredskap. Vårt utgangspunkt er kartlegging og informasjon om fareområder. Vi snakker om kartlegging på to nivåer; et såkalt aktsomhetskart, som er landsdekkende, og faresonekart for spesielle områder. Ut over dette gjennomfører vi risikovurderinger for å kunne finne ut hvilke sikringstiltak som er best egnet.

AREALPLANLEGGING OG SIKRINGSTILTAK

NVE skal bidra til at hensynet til flom- og skredfare blir tilstrekkelig vurdert i kommunalt planarbeid.

– Våre retningslinjer for flom- og skredfare i arealplaner gir kommuner og utbyggere rettledning i hvordan en kan ta hensyn til slik fare i planarbeidet. NVE kan også gi råd og uttalelser til kommunene i prosessen. Så er det jo all grunn til å vektlegge sikringstiltakene. Det er NVE som forvalter statens midler til sikringstiltak til utsatte områder der folk bor. Vi kan i denne forbindelse gi bistand til å utrede risiko og plan-

legge og gjennomføre sikringstiltak. Her må vi prioritere de tiltakene som har høyest samfunnsmessig nytte i forhold til kostnader og der det kan være fare for liv og helse. Men igjen – det er altså kommunene og utbyggerne som selv har ansvaret for den nødvendige sikring, understreker Anne Britt Leifseth.

VIKTIG MED OVERVÅKING OG VARSLING

– Den nasjonale flom- og skredvarslingstjenesten ligger, under NVE. Vi har også en døgnkontinuerlig beredskapstelefon for flom- og skredssituasjoner. NVE varsler flom når vi venter at vannføringen i et vassdrag vil nå en viss størrelse, eller at vannstanden i en sjø eller elv overstiger et visst nivå, sier Direktør Leifseth.

Hun opplyser at NVE vinteren 2013 etablerte et overvåkings- og varslingssystem for å varsle fare for snøskred og at det samme år ble åpnet et tilsvarende system for løsmasseskred.

USTABILE FJELLPARTI

Fjellskredovervåkingen er av svært viktig i et land som har opplevd store katastrofer som følge av fjellskred og flodbølger. NVE overvåker 7 områder kontinuerlig med installasjoner i fjellet, og 11 objekter periodisk med blant annet data fra satellitt. De ustabile fjellssidene blir risikoklassifisert og det blir gjort en samfunnsøkon-

Villere, våtere, varmere. Slik lyder forskernes spådom om framtidens klima. Faktum er at fremtiden er her allerede. Også i Norge viser ekstremværet stadig oftere sin styrke. Og det er både livstruende og ødeleggende. Spørsmålet er hvordan samfunnet skal møte de klimatiske utfordringene.

– Aller først må vi erkjenne at klimaendringene er kommet for å vedvare. Dernest må vi være villige til å innse at det ikke er noen vei utenom de økonomiske kostnader som følger i kjølvannet. Alle bor vi i en kommune og det er den enkelte kommunes ansvar å tilrettelegge sikringstiltak som skal kunne gi sine innbyggere en trygg hverdag, påpeker Anne Britt Leifseth.

misk kost/nytte vurdering for å fastsette hvordan de skal overvåkes.

Varslene er tilgjengelige på www.varsom.no.

GODT SAMARBEID MELLOM MYNDIGHETER ER VIKTIG

– På grunn av klimaendringene ser vi et økende behov for sikring. Dette er ikke gratis. NVE anslagsvis kostnadsoverslag lyder på i overkant av 4 milliarder kroner. Sannsynligvis er beløpet langt større. Det anslåtte beløpet dekker bare et minimumsbehov. Bevilgningen til flom og skredsikring er på 350 millioner kroner for innværende år. Det tilsier at NVE må prioritere svært strengt, understreker direktør Anne Britt Leifseth.

NVE-direktøren mener det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å bruke mer penger på forebygging enn å flikke og utbedre i etterkant av hendelser.

– Vi bor i et bratt og vått land. Det innebærer at vi ikke kan sikre alle utsatte steder i Norge. Kommunale risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner kombinert med gode

varslingstjenester fra NVE vil være et viktig supplement framover for å ivareta befolkningen på en forsvarlig måte. Vi opplever et godt samarbeid med både kommuner og politi, samferdselsmyndigheter og Meteorologisk institutt. Dette vil være en viktig faktor framover for å møte klimaendringene, påpeker Leifseth.

BÅDE OG I KOMMUNENE

Direktør Anne Britt Leifseth understreker at Norge har en spredt bosetting og at konsekvensene av klimaendringene treffer de enkelte kommuner ulikt.

– Noen er selvsagt langt mer utsatte enn andre. Vi registrerer at

engasjementet og kunnskapen kan variere sterkt fra den ene kommunen til den andre. Det er ikke tvil om at det i enkelte kommuner har vært gitt byggetillatelse på steder som overhodet ikke egner seg, selv etter at det har inntruffet en større hendelse. I slike tilfeller kommer også forsikringsselskapene inn i bildet. I den såkalte Kvam-dommen ble kommunen gjenstand for regresskrav fra Gjensidige. Dette kan det bli mer av i fremtiden. Vårt generelle råd er at alle må samhandle mer og hele tiden søke å bli bedre, understreker Anne Britt Leifseth.

«Her må vi prioritere de tiltak som har høyest samfunnsmessig nytte i forhold til kostnader og der det kan være fare for liv og helse. Men igjen – det er altså kommunene og utbyggerne som selv har ansvaret for den nødvendige sikring. Staten ved NVE kan yte bistand»

Flomskred i Vaksdal i Hordaland 2019. Foto: Statens Vegvesen.

REDNINGSSKØYTA – EN POSITIV RESSURS

Samarbeidsavtalen mellom Politidirektoratet og Redningsselskapet gir politiet muligheter til å benytte seg av 52 redningsskøyter langs kysten.

Avtalen, som ble inngått for to år siden, åpner primært for transport i forbindelse med ulike oppdrag. I henhold til den kan politiet benytte seg av redningsskøyta inntil 100 ganger årlig. Erfaringen viser imidlertid at politidistriktene har brukt redningsskøyta halvparten så ofte. Det er naturlig at landets politidistrikter har ulike behov for å benytte denne ressursen. Nordland politidistrikt er den største brukeren av samarbeidsavtalen med Vest politidistrikt som en god nummer to.

I et intervju med Politiforum sier lederen for Felles enhet for operativ tjeneste (FOT) i Nordland politidistrikt, Arne Hammer, at de har svært gode erfaringer med samarbeidet.

– Det er flere grunner til at vi i Nordland bruker den mest. I løpet av fjoråret har hvert distrikt brukt redningsskøyta til 14 oppdrag. Vårt distrikt har en fjerdedel av all kystlinje i Norge. Befolkningen bor spredt, så vi har oppdrag langs hele kystlinjen. For oss er redningsskøyta

en svært positiv ressurs. Vi har en god dialog med Redningsselskapet, sier Arne Hammer.

ØKT TRYGGHET

Da avtalen i sin tid ble inngått sa daværende politidirektør Odd Reidar Humlegård at samarbeidet utvilsomt ville redusere responstiden og øke muligheten for å redde liv.

– Vi erfarer at politidistriktene benytter avtalen i ganske varierende grad. Om dette skyldes manglende kjennskap til den eller ulike behov er noe vi nå er i dialog med distriktene om. Politidirektoratets oppfatning er at beredskapen langs vår værharde kyst er blitt styrket. Politiet har møtt Redningsselskapet på en profesjonell og inkluderende måte og våre ansatte er entydig positive til samarbeidet. Det er motiverende å være i beredskap når en blir brukt, og å jobbe sammen med politiet opplever vi som en del av vårt store samfunnsoppdrag, sier generalsekretær Rikke Lind i Redningsselskapet.

BEVÆPNING INGEN HINDRING
Skipsfører Alfred Aastrøm på redningsskøyta har erfaring fra flere oppdrag sammen med politiet, både i Sør-Vest og Vest politidistrikt.

– Vi har hatt flere søkeoppdrag og væpnede aksjoner. Dette har vært helt problemfritt, både for skipsfører og mannskap. Jeg vil karakterisere det som gode opplevelser, forteller Aastrøm.

SKAL EVALUERES

– Avtalen mellom politiet og Redningsselskapet går ut om ett år. I løpet av 2020 skal vi foreta en grundig evaluering, herunder også praktisering, vilkår og gjennomføring. Det vil ikke være korrekt av meg å forskuttere min oppfatning av dette arbeidet nå, men jeg ser fram til gode vurderinger og en positiv dialog med Redningsselskapet, sier Knut Smedsrud i Politidirektoratet.

Samarbeid og samvirke mellom ulike etater. Foto: Politiet i Kristiansund.

VED TUNNELBRANNER:

ENKLE SIKKERHETSTILTAK KAN REDDE LIV

En tunnelbrann kan ekspandere raskt, noen ganger lynraskt dersom det er drivstoff eller annet brennbart materiale inne i bildet. Et krevende oppdrag for nødetatene.

En tunnelbrann gir store utfordringer. Foto: DSB.

Ved hjelp av et dataprogram med virkelighetsnær grafikk, VR-briller og en plattform som registrerer forsøkspersonenes bevegelsesmønster, har SINTEF og Universitetet i Lund sammen testet 80 forsøkspersoner for en virtuell, men nokså troverdig brannopplevelse. Forsker Gunnar Jenssen i SINTEF understreker at selv erfarne røykdykkere kan få problemer med å forstå om de går opp eller ned i en brannsituasjon.

– Vi har blant annet jobbet med å gjenspeile realistiske siktforhold i sort røyk. Det har ikke vært gjort tidligere. Resultatene har gitt oss ny kunnskap om hvordan vi oppfører oss i en tunnelbrann, og hvordan vi reagerer for å komme oss i sikkerhet. Hovedhensikten er å teste og dokumentere effekten av ledesystem i tunnel, som skilting, ledelys og høytalere, og dokumentere effekten av det. I tillegg skal Vegvesenet bruke

resultatene til å utvikle en generell opplysningskampanje for å bedre kunnskapen om temaet, sier Gunnar Jenssen.

MÅ HANDLE RASKT

Sannsynligheten er stor for at folk har liten tid til rådighet under en tunnelbrann. Forsøkene viser at folk famler, blir usikre og, ikke minst, går de i ring. Intuitivt velger mange å følge en av tunnelens yttervegger for

å finne veien ut. På den annen side kan det være helt vilkårlig om folk velger den som går inn i stedet for ut av tunnellopet, dersom det ikke finnes signaler som leder i riktig retning.

– Noen går til og med mot brannen i stedet for vekk fra den dersom det ikke er gode ledesystem i tunnelen. Vi registrerte at folk faktisk går raskere når de har hjelp til å navigere fra lyslisten. Avstanden til nærmeste redningsrom viser seg å være en kritisk faktor. Dersom den er lang, altså opp til 500 meter, ble mange svært usikre og begynte å tvile på seg selv. Mange snudde og gikk mot brannen i stedet for vekk fra den, forteller Jenssen.

INTERESSANTE FUNN

Når det gjelder skilt gjorde forskerne noen interessante funn. Blant annet var det få som forsto betydningen av skiltet som forteller at nødutgangen er på motsatt side av tunnelen. I tillegg var det umulig å se skilt når røyken er svart. Det viste seg å være et problem der det er to skilt ved siden av hverandre, som viser at det er henholdsvis 150 meter til utgang den ene veien og 100 den andre. Som en del av atferdsstudien undersøkte forskerne hvordan folk responderer på ulike sikkerhetstiltak. Målet var å få folk ut av tunnelen eller inn i redningsrom der det finnes. Redningsrom er ikke vanlig i norske tunneler, men bruken av dette utredes.

Anbefaling fra forskerne

- Norske tunneler bør utstyres med lyslist, omtrent en meter opp på veggen. Dette for å gi kortest mulig siktavstand til den.
- I tillegg bør det tas i bruk høyttalere med talemelding som gir beskjed om hvor nærmeste nødutgang befinner seg. Denne bør være på flere språk med tanke på turister og utenlandske sjåførere.
- Dersom man skal ta i bruk redningsrom, bør det ikke være mer enn 250 meter mellom disse om de skal fungere optimalt. Dersom det er en sterkt trafikkert tunnel bør det vurderes enda kortere avstand.

NORGES NYE ØYNE OG ØRER I LUFTEN

Om få år vil P-8A Poseidon overvåkingsfly erstatte dagens P-3 Orion. Viktig for norsk sikkerhet.

Fra 2022 vil P-8A Poseidon gradvis overta for P-3 Orion. Forsvarsmateriell har undertegnet en kontrakt med amerikanske myndigheter om anskaffelse av fem P-8A Poseidon maritime patruljefly til Forsvaret. De nye flyene er bygget som Boeing 737-

800, men er skreddersydd for antiubåtkrigføring, maritim og elektronisk overvåking. De vil også bli utrustet med torpedoer og missiler. Med P-8A kan Forsvaret overvåke norske havområder raskere og mer effektivt. De vil fortløpende sende informasjon og etterretning til Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og NATO. Flyene kan også bidra i søk og redningsoperasjoner.

– Hvis vi mistenker at det er en fremmed ubåt i en norsk fjord, så er

det fort gjort å finne den. Vi kan også med større sikkerhet si om det er en ubåt der eller ikke, sier major Per Jørgen Tiller. Han er taktisk koordinator og nasjonal representant for den første norske gruppen som konverteres fra P-3 Orion til P-8A Poseidon. Ved årsskiftet var tolv norske Orion-ansatte utdannet og sertifisert for P-8A. Målet er å få mest mulig erfaring og kunnskap om de nye flyene før de kommer til Norge.

Luftforsvaret spisser overvåkingen. Foto: FMS.

POLITIET:

GOD ERFARING MED DRONEBRUK

I september i fjor startet Politidirektoratet (POD) prøveprosjekt med bruk av droner. Så langt er erfaringene gode. I desember er prøveperioden over. Da skal det evalueres og avgjøres om hele Politi-Norge skal ta den nye teknologien i bruk.

AV JAN ERIK THORESEN

Politiet kan få god bruk for droner. Foto: Pernille Ingebrigtsen, Politiforum.

Allerede i 2012 begynte flere politidistrikter å teste ut den nye teknologien, men POD ønsket sentral styring. Følgelig måtte distriktene legge dronebruken på is. På Svalbard har sysselmanen brukt droner til dokumentasjon og overvåking siden 2015, men riktignok kun i det små med modeller som krever helt ordinær operatørtillatelse.

Agder, Trøndelag og Troms ble valgt ut som prøvedistrikter. Neste skritt var å utdanne dronepiloter, seks i hvert distrikt. Etter opplæring på Politihøgskolens utdanningssenter i Kongsvinger var 18 dronepiloter klare til å bruke droner i polititjenesten. Prosjektets målsetting er å bringe på det rene i hvilken grad droneteknologi er egnet for bedre å kunne løse spesielle politioppdrag.

ÅSTEDSDOKUMENTASJON OG SITUASJONSFORSTÅELSE

I utgangspunktet ligger det i sakens natur at bruk av droner i politiet kan

gi god gevinst, både ved åstedsdokumentasjon og situasjonsforståelse. Lederen for prosjektet er politioverbetjent Jørgen Lunde Ronge ved Politiets helikoptertjeneste. Han mener at droner også kan brukes til andre typer oppdrag.

– Det å finne ut hva det er lurt å bruke droner til, gjennom et mindre prosjekt, og så heller skolere opp etter hvert, er bedre enn ukritisk å ta den nye teknologien i bruk, sier prosjektlederen i et intervju med tidsskriftet Politiforum.

ØYNE OPPE I LUFTEN

En av dronepilotene, Daniel Kvalsund, som tjenestegjør i Troms politidistrikt, mener det er flere gode eksempler på at dronene har bidratt positivt i den daglige tjenesten.

– Jeg vil trekke fram to ulike forhold som beskriver hvor godt hjelpemiddel dronene kan være. Det ene var en båtbrann like nord for Tromsø sentrum hvor en tråler brant og

skapte store ringvirkninger. Det var eksplosjonsfare som førte til at store områder måtte sperres og evakueres. I dette tilfellet gjorde dronen det mulig for alle som deltok i aksjonen å få øye på stedet slik at man fikk riktig forståelse av brannens spredning og omfang. Det var mulig å få innsyn på skipet fra vinkler som ellers hadde vært umulig. Bildet dronen leverte førte i dette oppdraget til at alle nødetatene som deltok fikk et bedre situasjonsbilde enn hva vi ville hatt foruten. Det var faktisk også flere tilfeller under denne aksjonen at dronen avdekket kritisk informasjon, forteller Kvalsund.

SPARER TID OG PENGER

– Et annet forhold hvor dronen utgjorde en betydelig forskjell er ved dokumentasjon av åsted. Der vi inntil nå har måttet sperre av en vei i over en time for å kunne gå rundt med målehjulet for å dokumentere trafikkåstedet, kan en drone gjøre samme jobben, og med en mindre feilmargen, på 10–15 minutter. Det resulterer ikke bare i et bedre dokumentert åsted, men også penger spart for både egen etat og samfunnet, påpeker Daniel Kvalsund.

VIKTIG MED SAMSPILL

Det er fort gjort å la seg imponere av de muligheter ny teknologi åpner opp for. Samtidig er det nødvendig å stille spørsmål om bruk av droner vil bli et supplement eller en erstatning, og i så fall for hva? Hva politiet angår – vil bruk av droner endre det klassiske politiblikket? Selvsagt blir samspillet mellom politiet og dronene avgjørende for den gevinst bruk av den nye teknologien kan gi. Dette forskes det nå på.

MULIGHETER FOR TERRORANGREP VEDVARER

I følge Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) rettes stadig mer av trusselaktiviteten mot grunnleggende nasjonale interesser i det digitale rom. Samtidig vurderes det som like sannsynlig at en terrorhandling vil utføres av høyreekstremister som av ekstreme islamister.

AV JAN ERIK THORESEN

Det norske samfunn er i høy grad digitalisert og derved også svært sårbart for spionasje, manipulasjon og sabotasje. Derved kan datanettverksoperasjoner påføre staten og samfunnet svært stor skade, både økonomisk, sikkerhetsmessig og politisk.

PST registrerer at mye av kontakten mellom ekstreme miljøer foregår digitalt, og i mange tilfeller over landegrensene. Internett vil fortsatt være en viktig arena for å spre terroroppfordrende propaganda. Mye av radikaliseringen til ekstremisme og oppfordring til voldsutøvelse vil også finne sted på sosiale medier ved at propaganda konsumeres og

likesinnede diskuterer anonymt. Kommunikasjonen dem i mellom er i økende grad kryptert og foregår i lukkede fora.

De senere år har omfanget av hatefulle ytringer vokst i likhet med, sjikane og trusler til myndighetspersoner og andre folkevalgte, hovedsakelig på nett. Over tid kan dette svekke demokratiet fordi flere vegrer seg for å stille til valg eller for å delta aktivt i samfunnsdebatten.

NORGES FORSVARSEVNE

I fremtidens krisesituasjoner vil enkelte stater ønske å undergrave Norges forsvarsevne, beredskaps- og krisehåndteringsevne og den gene-

relle samfunnssikkerheten. Forsvaret, politiet, sikkerhets- og etterretningstjenestene og ulike e-etater med ansvar for sivil beredskap er naturlige mål. Det samme gjelder kritiske sektorer som energi- og vannforsyning, jernbane og luftfart, bank og finans, tele og ekom. Norsk etterretning vil benytte en rekke ulike metoder for å ivareta landets sikkerhet med utgangspunkt i kartlegging av virksomheter og infrastruktur av betydning for Norge. I følge PST vil innhenting, kartlegging og sabotasjeforbereidelse, fortsette å skje digitalt. Måltrettede eposter med lenker og vedlegg som inneholder skadevare vil fortsatt være en

Marinens Jegerkommando trenes på antiterroroperasjoner. Foto: FMS.

aktuell metode. Menneskelige feil hos norske virksomheter vil kunne være viktige dørråpnere for trusselaktørene. Bare i sjeldne tilfeller vil det være mulig å spore opp hvem som står bak.

MULIGE TERRORANGREP I 2020

PST vurderer det som mulig at det finnes personer i begge miljøer, både på høyre- og venstresiden som vil forsøke å utføre et terrorangrep mot Norge i løpet av inneværende år. Antall terrorhandlinger i Vesten ble mer enn doblet fra 2018–2019. Trusselen fra høyreekstrem i Norge utviklet seg i negativ retning i løpet av fjoråret og resulterte i ett terrorangrep. Antall personer som uttrykker støtte til høyreekstreme terroraksjoner har også økt. Det vurderes nå som like sannsynlig at en terrorhandling vil utføres av høyreekstreme som av islamister. Blant dem som støtter terror, finnes det både personer inspirert av tradisjonell nyna-

zisme og dem som har mer islam- og innvandringsfiendtlige holdninger.

Selv om det har vært en negativ utvikling innen høyreekstremisme i fjor, forventer PST at antall høyreekstreme i Norge stabiliserer seg i inneværende år. Innvandrings- og islamfiendtlige organisasjoner og bevegelser har fremdeles få medlemmer og forventes fortsatt å samle få tilhengere under offentlige markeringer. En viktig årsak til dette er en lav innvandring til Norge. Disse miljøene vil imidlertid fortsette å spre sitt budskap. Det omfatter blant annet et ønske om forbud mot islam, og et ønske om å sende ut ikke-vestlige innvandrere. I tillegg står konspirasjoner om muslimsk og jødisk maktovertagelse av Europa og Norge sentralt for enkelte.

KAN FØRE TIL VOLD

Det er flere forhold som kan skjerpe trusselen fra ekstreme islamister i løpet av 2020. Gjentatte handlinger som oppfattes som krenkelser av is-

lam kan eksempelvis føre til økt radikaliserings- og utviklingstrekk, slik som videre nettverksbygging blant ekstreme islamister i Europa, potensial til å påvirke situasjonen i Norge i negativ retning.

«ISIL forventes fortsatt å være den mest samlende inspirasjonskilden for ekstreme islamister i Norge. Vesten står sentralt i ISIL og al-Qaidas fiendebilde, og for ekstreme islamister her til lands har Norge en helt sentral posisjon. Nettverkene i Europa vil påvirke trusselbildet her hjemme i de tilfellene der ekstremister i Norge har bånd til terrorplanleggere som inspirerer, veileder eller samarbeider. Det er også mulig at en eventuell økning i antall terroraksjoner eller omfanget av slike aksjoner i andre europeiske land kan inspirere norske islamister til å agere i Norge,» heter det i PSTs rapport.

LAV BEREDSKAPSFORSTÅELSE BLANT KOMMUNEPOLITIKERE

Et notat fra tankesmien Agenda viser at nærmere halvparten av norske kommunepolitikere ikke kjenner til kommunale beredskapsplaner.

I notatet tegnes et bilde av Distrikts-Norge med store mangler i beredskapen. Rådgiver i Agenda, Axel Fjeldavli omtaler manglene i den desentraliserte beredskapen som graverende. I en uttalelse til NTB sier han at «Nedprioritering av kommunal beredskap kommer på toppen av sentralisering av politiet og sulteføring av Sivilforsvaret. Det er en kjent sak at Sivilforsvaret har et kritisk behov for mer trening og nytt utstyr. Investeringsbehovet står overhode ikke i forhold til det som bevilges».

STOR UVITENHET

I arbeidet med rapporten har Fjeldavli blant annet intervjuet et 40-talls personer og gjennomført en spør-

reundersøkelse blant landets kommunepolitikere. Der sier nesten en av to at de i liten eller svært liten grad kjenner til innholdet i kommunens beredskapsplaner. Samtidig oppgir 30 prosent at det har vært alvorlige kriser som tørke, skred og voldshendelser i deres kommuner de siste to årene.

FLERE HOVEDUTFORDRINGER

I notatet pekes det på flere utfordringer for norsk beredskap.

For det første er den desentraliserte beredskapen ikke høyt nok prioritert. Det er alvorlige mangler i Sivilforsvarets kapasitet, det er ikke prioriterte beredskapsmidler i og til kommunene og politiets forebyg-

gingsarbeid lokalt har blitt dårligere. Dernest er det dårlig samarbeid mellom offentlige etater. Utfordringer med samvirke var en sentral del av 22.juli-kommisjonens rapport. Videre fremkommer det i notatet at samfunnssikkerhetsfeltet preges av detaljerte rapporteringskrav og kontrollsystemer, noe som står i veien for å kunne bygge gode samarbeidsrelasjoner mellom ulike etater.

TILLITEN TIL POLITIET ØKER

Den årlige Befolkningsundersøkelsen viser at 79 prosent har ganske stor eller meget stor tillit til politiet

AV JAN ERIK THORESEN

I et intervju med tidsskriftet Politiform uttrykker politidirektør Benedicte Bjørnland glede over resultatet.

– Vi er svært fornøyde for at vi går frem på målingen. Hva som er årsaken kan vi ikke si så sikkert, men tillit skapes på grunnplanen mellom våre ansatte og publikum. Alle møtene der ute ligger til grunn for dette resultatet. Det er mange ansatte som har gjort en solid jobb i løpet av fjoråret, i et krevende reformløp, og det er blitt sett og vedsatt, sier politidirektør Benedicte Bjørnland.

STORE FORSKJELLER

Av politidistriktene har Oslo politidistrikt høyest andel som svarer at de har ganske høy eller svært høy tillit til politiet. Hele 85 prosent av Oslo-bøerne svarer dette. Andelen som har høy tillit til politiet er lavest i Finnmark. Der svarer 70 prosent av innbyggerne at tilliten er ganske høy eller svært høy. I innbyggerundersøkelsen svarer også 94 prosent av innbyggerne i Norge at de føler seg trygge. Det er en økning på to prosentpoeng sammenlignet med året før.

– Selv om det er ting folk er bekymret for viser undersøkelsen at de føler seg tryggere i 2019 enn i 2018. Trygghet og tillit til politiet henger til en viss grad sammen, men samtidig er det vanskelig å si noe om hvorfor tallene er gått opp, sier politidirektøren.

NETTKRIMINALITET

Det befolkningen samlet sett er mest bekymret for er svindel og bedrageri på nett (35 prosent), trafikkfarlige hendelser (31 prosent) og identitetstyveri (29 prosent). Mens seks av ti mener politiet håndterer trafikkfarlige hendelser på en god måte, svarer kun tre av ti at politiet håndterer ID-tyveri og svindel på nett på en god måte. Bjørnland tror dette henger sammen med at nettkriminalitet vanskelig lar seg etterforske effektivt, og at det ikke nødvendigvis er enkelt å pågripe ansvarlige og stille dem til ansvar.

– Her kan det dreie seg om personer som befinner seg utenfor landets grenser. Det å drive etterforskning innenfor dette området kan være

vanskelig. Det aller viktigste vi kan gjøre er å redusere sårbarhet og sette enkeltmennesker, virksomheter og næringsliv i stand til å forebygge at dette skjer, sier politidirektøren.

MÅ STYRKE KOMPETANSEN

Benedicte Bjørnland forklarer at enkelttiltak mot dette blant annet kan være å oppdatere programvare og virusbeskyttelse, og at bedrifter som forvalter viktig infrastruktur, kunnskap eller sensitiv informasjon som lagres digitalt, arbeider for å redusere egen sårbarhet.

– Utviklingen stiller nye krav til politiets oppgaveløsning, både i form av mer spisset kompetanse, evne til å dele mer informasjon, raskere respons og til nye IKT-verktøy. Dette er områder hvor politiet må styrkes for å kunne etterkomme publikums forventninger og krav. Vi er i gang med dette viktige arbeidet, men det dreier seg om en langsiktig prosess som vil ta tid, sier politidirektør Benedicte Bjørnland.

Nærhet til allmenheten er viktig. Foto: Politiet i Vestfold.

ID-TYVERI:

OVER 100.000 NORDMENN RAMMET

En representativ undersøkelse utført av Norsk Senter for Informasjonssikring (NorSIS) og Skatteetaten viser at bruk av falske identiteter er en stor utfordring for samfunnet.

I følge undersøkelsen har 2,5 prosent av de spurte har opplevd at andre har misbrukt deres identitet til å begå kriminelle handlinger. Opplysningene fremkom under konferansen «Identitet 2020», der næringslivsledere, politikere, skattedirektør Hans Christian Holte og en rekke eksperter rettet søkelyset mot et stort samfunnsproblem. Riktignok viste en tilsvarende undersøkelse fra ett år tilbake at det den gang var 3,7 prosent som var rammet. Men selv om antall rammede er redusert med rundt 50.000 personer, er situasjonen bekymringsfull.

– Som folkeregistreringsmyndighet er Skatteetaten opptatt av at borgerne har rett til å beskytte sin egen identitet. Med den moderniseringen av Folkeregisteret vi nå gjennomfører har vi lagt grunnlaget for å gjøre nettopp det, blant annet ved å legge til rette for å angi om identiteten er kontrollert eller ikke, sier skattedirektør Han Christian Holte.

De fleste av dem som oppdager misbruket har opplevd at andre har kjøpt en vare eller tilsvarende på nett (33 prosent). 21 prosent oppgir at noen har kjøpt en vare eller tilsvarende i en butikk i deres navn, mens 13 prosent sier at ID-tyveriet har gjort at andre har utgitt seg for å være dem på sosiale medier, med den hensikt enten å sverte vedkommende eller andre.

BANK-ID OG TOTRINNS-BEKREFTELSE

I NorSIS tror en at årsaken til at antall rammede er redusert, skyldtes økt bruk av Bank-ID.

Rådgiver Ole Anders Ulstrup opplyser at NorSIS har lansert et eget gratis opplæringskurs som skal gjøre både virksomheter og befolkningen for øvrig i bedre stand til å sikre sin egen identitet.

– Her får en svar på hvordan ID-tyveri skjer, faresignalene og, ikke minst, hvordan en reduserer risikoen for å bli utsatt for dette. For mange oppleves det overveldende og svært belastende at andre utgir seg for å være dem selv, sier Ulstrup.

STADIG FÆRRE ANMELDER

I følge tall fra politiet er ID-tyveri en av de tingene nordmenn er mest bekymret for. Likevel anmelder stadig færre slike tyverier. Av dem som hadde opplevd dette oppga hele 82 prosent at det aldri ble anmeldt.

FELLES VISJON

Koordineringsgruppen for ID-forvaltning, som består av Politidirektoratet, Digitaliseringsdirektoratet og Skatteetaten, har, i samarbeid med NAV, utarbeidet et forslag til en felles visjon for en helhetlig nasjonal ID-forvaltning. Der står det blant annet at enhver som har fått tildelt et norsk identitetsnummer i form av et fødselsnummer eller midlertidig identitetsnummer, skal gis mulighet til å dokumentere på en troverdig måte at han eller hun er rette eier av nummeret, fysisk og digitalt, for å ivareta grunnleggende behov.

– Å få denne visjonen etablert som myndighetenes visjon vil, bidra til å redusere risikoen for at noen overtar andres digitale identitet, sier skattedirektør Holte.

BEFOLKNINGEN MENER MYNDIGHETENE SVIKTER

Disse opplysningene fremkommer i den årlige sikkerhetskulturrapporten Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) utarbeider med støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet. I følge rapporten er det kun 13 prosent av alle nordmenn som forbandt det å bruke offentlige tjenester på nett med høy risiko i 2015. Fire år senere oppgir hele 23 prosent av de spurte at de utsetter seg for høy risiko ved bruk av slike tjenester. Sammenlignet med 2015 har også antall nordmenn som opplever ganske stor eller svært stor risiko ved å bruke nettbank doblet seg fra 10 til 21 prosent. Risiko knyttet til bruk av bank- eller kredittkort på nett har økt det siste året, fra 33 til 36 prosent.

FORBINDER INTERNETT MED RISIKO

Rapporten viser at befolkningen generelt opplever internettbruk som mer risikofyllt enn tidligere. Hele tre av fire spurte mener de utsetter seg for risiko når de er på nett. Samtidig er det færre som opplever at de får tilstrekkelig informasjon om hvordan de skal beskytte seg. Dette må myndighetene ta tak i. Tapet av tillit og en påfølgende digital nedkjøling kan koste samfunnet dyrt.

• Dele passord med andre: 78 %

• Bruke samme passord på flere netjtjenester: 61 %

• Ikke ta sikkerhetskopier: 56 %

• Nettgambling: 45 %

• Bruke sosiale medier: 40 %

• Bruke bank- og kredittkort på nett: 36 %

• Bruke epost: 23 %

• Bruke offentlige tjenester på nett: 23 %

• Bruke nettbank: 21 %

TEMA:

GJØR ØVELSE MESTER?

Trening, øving, samhandling, samvirke og evaluering er noen av de begrepene vi oftest møter på når det snakkes om samfunnssikkerhet og beredskap. Øves det nok? Øves det riktig eller blir det for rutinepreget? Klarer vi å fornye oss?

– Ingen automatikk i at øvelse gjør mester

– Gode øvelser er et viktig virkemiddel for å bedre evnen til å håndtere kriser og styrke arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap. Men like viktig er evaluering, oppfølging, justering og forbedring, sier fungerende direktør Per Brekke i DSB. – Det dreier seg om en helhet der ingen kjede er sterkere enn det svakeste ledd, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

Per Brekke

Foto: DSB

– Ja, det er gjennom øvelser vi kan teste og videreutvikle systemer, funksjoner og kompetanse, eller påvise effekt av gjennomførte tiltak og endringer. Og så må vi dessuten være bevisste på verdien av den læringen som finner sted, både i planleggingsfasen og i selve gjennomføringen av en øvelse, påpeker Per Brekke.

Store uønskede hendelser har vist at samfunnets samlede beredskap kan bli satt på store prøver der resultatet kan få store samfunnsmessige konsekvenser. Terror, naturutløste hendelser og, ikke minst pandemier viser at sikkerhets- og beredskapsarbeidet stadig må tilpasse seg nye og komplekse utfordringer.

SAMARBEID OG SAMVIRKE

– Som et lite land har Norge klart å forene sine sivile og militære ressurser innen rammen av Totalforsvarskonseptet. På denne måten

inngår både private og offentlige aktører på ulike nivåer i landets samlede beredskap. Skal en slik samfunnsikkerhetskjede lykkes, settes det store krav til at alle aktører må kunne samarbeide og samvirke. Åpenhet og god kommunikasjon er bærebjelker i en slik sammenheng. Øvelser er et viktig virkemiddel for å øke kompetanse knyttet til krisehåndtering og styrke samarbeidet med andre aktører. Jo mer kompleks samfunnet blir og jo mer avhengige aktørene blir av hverandre, jo større blir behovet for å samvirke. For å få til dette må vi øve sammen. Samvirke er viktig så vel innad i – som mellom geografiske områder og sektorer. Den enkelte aktør bør øve sin organisasjon systematisk i henhold til en øvelsesplan. Når det gjelder tverrsektorielle utfordringer på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå er det viktig at aktørene øver sammen, forklarer Per Brekke.

AVDEKKE, STYRKE OG FORBEDRE

Generelt sett kan øvelser bidra til å videreutvikle krisehåndteringsevnen, og identifisere behovet for kompetanseheving.

– Ja, og dessuten øke bevisstheten rundt den kompleksiteten som er karakteristisk for krisesituasjoner. Å avdekke ressursbehov er en annen vesentlig faktor en øvelse kan bringe klarhet i, understreker DSB-direktøren.

LOVPÅLAGTE OPPGAVER

En rekke styrende dokumenter, lover og forskrifter angir føringer for øvingsvirksomheten. Krav om kommunal beredskapsplikt og fylkesmennenes samfunnsikkerhetsinstruks er eksempler på dette. I den praktiske hverdag er kommunenes ROS-analyser noe som får søkelyset rettet mot seg når en uønsket hendelse inntreffer.

– For fylkesmenn og kommuner er det viktig at øvelsene forankres hos alle aktører allerede tidlig i planleggingsprosessen. Det må skapes aksept for øvelsens hensikt og mål og aktørene må få mulighet til å forberede seg gjennom egne eller felles tiltak, det være seg kompetanseheving, kurs, konferanser og revidering av planverk. Tverrsektorielle øvelser er krevende, men så absolutt nødvendige. Basert på erfaringer etter øvelser og hendelser, risiko- og sårbarhetsanalyser, endringer i trusselbildet

«Skal en slik samfunnsikkerhetskjede lykkes, settes det store krav til at alle aktører må kunne samarbeide og samvirke. Åpenhet og god kommunikasjon er bærebjelker»

Samøvelsen mellom beredskapsetater og frivillige er viktig og nødvendig. Foto: FMS.

eller andre endrede forutsetninger, bør enhver øvelsesplan revideres minst en gang årlig, presiserer Brekke.

TRENE OG ØVE

Disse begrepene brukes om hverandre. Er det noen forskjell?

– Ofte brukes begrepene synonymt. I DSBs «Veiledning i planlegging, gjennomføring og evaluering av øvelser» skiller vi midlertid mellom disse begrepene. Med trening menes når enkeltindividens kunnskaper og ferdigheter prøves og videreutvikles, men øvelser omhandler organisasjoners kunnskaper og ferdigheter. Men dette er en detalj av mindre betydning. Det essensielle er jo at alle som medvirker i en øvelse også utvikler sine individuelle kunnskaper og ferdigheter til beste for helheten, understreker Per Brekke.

BEDRE KRISEHÅNTERING

En av DSBs viktigste oppgaver er å øke offentlige myndigheters krisehåndteringsevne lokalt, regionalt og

nasjonalt gjennom god planlegging og øvelsesvirksomhet. Med dette følge et ansvar for å styrke den samlede kompetansen når det gjelder øvelser som virkemiddel i det helhetlige og systematiske arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

– Vi har derfor opprettet et nasjonalt øvelses- og evalueringsforum (NØEF) hvor vi har samlet beredskapsaktører for å styrke samfunnets samlede beredskap og krisehåndteringsevne. På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet gjennomfører vi årlig Sivil nasjonal øvelser (SNØ) for å øve sentrale ledd i statsforvaltningen samt andre aktuelle aktører vurdert ut fra øvelsens tema og scenario.

Øvelser innenfor SNØ-konseptet skal teste og avdekke forbedringspotensiale i den nasjonale krisehåndteringen og synliggjøre tverrsektorielle utfordringer som krever en stor grad av samordning og koordinering, forklarer direktør Per Brekke.

STERKE SIGNALER

– Det norske samfunnet er høyteknologisk og svært sårbart og vi må ta høyde for at store uønskede hendelser raskt kan utfordre vår samlede beredskap. Derfor er det nødvendig at vi kan formidle sterke og presise signaler til alle dem som arbeider med samfunnssikkerhet og beredskap på alle nivåer, sier direktør Per Brekke.

PÅ PRØVE

– Å øve på noe så stort som koronapandemien, har vi aldri gjort. Men, krisehåndteringen skal være lik, ansvarlig og samordnet er en vesentlig del av all håndtering. I disse dager settes krisehåndteringen vår på en alvorlig prøve. Forhåpentligvis bærer systemene våre oss igjennom – og så kan vi gjennomgå og evaluere styrker og svakheter og forsterke systemet vårt ytterligere, understreker Per Brekke.

NASJONAL ØVELSESKALENDER GIR OVERSIKT

Målet er å få økt koordinering av lokale, regionale, nasjonale og internasjonale øvelser.

Nasjonale øvelseskalender er en søkbar database over planlagte og gjennomførte øvelser i Norge. Når den enkelte virksomhet har fått på plass egen øvelsesplan legges den inn i kalenderen. Særlig for øvelser som har flere aktører og krever samordning mellom ulike virksomheter, vil øvelseskalenderen være et nyttig verktøy.

For at kalenderen skal kunne fungere etter hensikten er det avgjørende at de som er ansvarlige for planlegging og gjennomføring av beredskapsøvelser registrerer de planlagte øvelser i kalenderen og holder den ajour.

Både rammeplanen for SNØ (Sivil nasjonal øvelse), NØEF (Nasjonalt øvelses- og evalueringsforum) og Nasjonal øvelseskalender skal bidra til å styrke landets samlede beredskap og krisehåndteringsevne. En ønsket merverdi er å kunne gi helhet, langsiktighet og kontinuitet i arbeidet med planlegging, gjennomføring og oppfølging av øvelser.

Bildet er fra «Øvelse Ymer». Foto: FMS.

– Viktig, men utfordrende

– I politiet er vi selvsagt opptatt av å øve, men vi kan ikke svare ja til alle forespørslene. Vi må balansere mellom tid, ressurser og nytteverdi i hvert enkelt tilfelle. På den annen siden er vi svært metodiske i evaluering av hendelser og at det hele tiden fokuseres på kompetanseheving, sier politioverbetjent Trude Mikkeldrud Torp ved Felles enhet for operativ tjeneste, Øst politidistrikt.

AV JAN ERIK THORESEN

Øst politidistrikt ble opprettet 1. januar 2016 som en følge av en sammenslåing av Østfold politidistrikt, Follo politidistrikt og Romerike politidistrikt. Ca. 2 år i etterkant av etableringen kom nødsentralene for brannvesen (110) og politi (112) til politidistriktets hovedsete som ligger i Ski.

Der treffer Trygge Samfunn Trude Mikkeldrud Torp, som er politioverbetjent ved Felles enhet for operative tjenester. På spørsmål om hvordan det øves og hvor ofte, er hun klar på at det hele tiden må foretas avveininger.

– Øvelser er en utfordring for politiet. Med utgangspunkt i økonomi, bemanning og stor arbeidsmengde forholder det seg slik at vi må sjonglere og veie det ene opp mot det andre. Selvsagt er politiet

positive til øvelser og vi får da også mange henvendelser om å delta i ulike typer samøvinger. Vi har ikke kapasitet til alltid å være imøtekompende. Når det er sagt så deltar vi på de obligatoriske øvelser, som eksempelvis Trident Juncture. Både i relasjon til øvelser og hendelser, er vi metodiske i vår tilnærming til evaluering og kompetanseheving, forteller Trude Mikkeldrud Torp.

BYGGER KOMPETANSE

– Vi er mer opptatt av læring på basis av praktiske hendelser og benytter GAP-analyse som metode. Hensikten med GAP er å bevisstgjøre en situasjon slik den er i øyeblikket sett opp mot den ønskede eller ideelle situasjon og beskrive hvilke virkemidler som kan anvendes for å nå målet. En GAP-analyse er et godt utgangspunkt

for videre arbeid og kan, kombinert med en risikoanalyse, peke ut de utfordringer det kan være nødvendig å håndtere, forklarer Trude Mikkeldrud Torp.

DIMENSJONERING

– Når det snakkes om øvelser er det ofte slik at det skal øves på «Worst case», og man glemmer sannsynlighetsbegrepet. Jeg mener det er nødvendig å dimensjonere øving scenarioene noe. Videre må vi ikke glemme de mer vanlige hendelser. Det er jo som regel slike vi vanligvis håndterer. I Øst politidistrikt er vi ca ti personer som arbeider med beredskapsplanlegging. Alle er genuint opptatt av læring og kompetanseheving på basis av evalueringer, sier politioverbetjent Trude Mikkeldrud Torp.

Foto: FMS

ØKT DIGITAL BEREDSKAP:

Åpenhet, samarbeid og øvelser er nøkkelfaktorer

– Tidligere snakket vi om sivile og militære øvelser separat. Nå er de digitale øvelsene tverrsektorielle. Nasjonalt Cybersikkerhetssenter (NCSC) er etablert for å styrke Norges motstandsdyktighet og beredskap i det digitale rom. Gjennom et sterkt fellesskap blir vi bedre rustet til å håndtere angrep, sier avdelingsdirektør Bente Hoff i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Som leder for NCSC samler hun vår nasjonale kompetanse.

AV JAN ERIK THORESEN

Bente Hoff

Foto: NSM

somheten må selv vurdere hva som er det viktigste å beskytte og på det grunnlag iverksette bestemte tiltak. Felles for alle virksomheter er betydningen av å oppdage trusler så tidlig som mulig. Så snart det kan fastslås at det dreier seg om et angrep og det innrapporteres til oss, vil vi legge det inn i et alarmsystem som kommer alle til gode. Vi planlegger for øvrig en betydelig utvidelse av Varslings-system for digital infrastruktur (VDI) i løpet av de kommende år, opplyser Bente Hoff.

PROFESJONELLE TRUSSELAKTØRER

Trusselaktørenes kompetansenivå er høyt, og det er et kappløp mellom dem og de myndighetsorganer som er satt til å beskytte samfunnet.

– Vi må tenke og planlegge langsiktig og hele tiden søke å ligge i forkant. Å bygge motstandsdyktighet over tid krever en høy grad av åpenhet mellom aktørene i en setting der det kan dreie seg om reelle konkurranter i et marked. Like fullt vil graden av åpenhet, samarbeidsvilje og styrken ved å stå sammen være avgjørende for å lykkes, påpeker Hoff.

HAR VÆRT SAVNET

NCSC åpner opp for at samarbeidspartnere fra både privat og offentlig sektor kan ha representanter permanent eller i perioder fysisk til stede. Fra første stund har interessen vært stor for å bli en del av et miljø som skal bekjempe digitale trusler. Med

lokaler på Havnalageret i Oslo sentrum skapes det en arena der de deltagende virksomhetene lettere vil kunne få et felles risikobilde og situasjonsforståelse.

– Når vi ser interessen for å slippe inn, så er det ingen vil om at senteret har vært etterlenget. Dette er en helt ny arbeidsform for NSM innen hendelseshåndtering, veiledning og rådgiving. De enkelte tjenester NSM tilbyr videreutvikles gjennom NCSC. Det inkluderer foruten VDI, også inntregningstesting, sikring av offentlig nett og et rammeverk for utstedelse, administrasjon og bruk av digitale sertifikater over datanettverk, forklarer Bente Hoff.

ØVELSER ER VIKTIGE

Forsvaret er selvsagt også mer og mer avhengig av å føre en effektiv kamp mot digitale trusler i samarbeid med sivil sektor.

– Cyberforsvaret har en stor oppgave. Samtidig ser vi at militære og sivile ressurser blir sammenvevd gjennom totalforsvarskonseptet. I den innledende fase av storøvelsen Trident Juncture ble vi trukket inn og gjorde nyttige erfaringer i forhold til den omfattende logistikk som til enhver tid skulle fungere. Åpenhet, evne og vilje til å dele informasjon gjennom fellesøvelser dreier seg om tillit. Gjennom å lære hverandre å kjenne i et fellesskap som Cybersikkerhetssenteret er grunnlaget til stede for å lykkes, sier avdelingsdirektør Bente Hoff.

– Senteret åpnet 1. november i fjor, og vi opplever å ha kommet godt i gang. NCSC er en videreføring av ressurser som før var spredt i ulike avdelinger i NSM. Det er nødvendig å møte dagens IKT-utfordringer med et tett samarbeid mellom aktører i næringsliv, eiere av kritisk infrastruktur og andre offentlige myndigheter som Politiet, Forsvaret og helsesektoren. Felles for alle er at de må forsvare seg mot angrep i det digitale rom og at bortfall av funksjonalitet kan få svært alvorlige konsekvenser, sier Bente Hoff.

NSMS GRUNNPRINSIPPER

Senteret vil legge vekt på å styrke rådgivningen og derved bedre evnen til å forebygge dataangrep. Rådgivningen skal bygge videre på NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet.

– Anbefalingene som gis av NCSC skal til enhver tid gjenspeile trussel- og risikobildet og baseres på den enkelte virksomhets behov. Virk-

Industrivernet ved Jotun Fabrikker i aksjon. Foto: Jotun Fabrikker.

– Øve, evaluere, lære og øve igjen...

– Det dreier seg om en løpende prosess der målet er å være best mulig forberedt dersom en alvorlig hendelse skulle inntreffe. Samfunnet er helt avhengig av at et velfungerende næringsliv begrenser sine sårbarheter og bygger robusthet, sier direktør Knut Oscar Gilje i Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO). – Industrivern er en effektiv egenberedskap for å beskytte liv, helse, miljø og materielle verdier, understreker han.

AV JAN ERIK THORESEN

Forskrift om industrivern skal sikre at virksomheter har et robust industrivern som forsvarlig og effektivt er i stand til å begrense de konsekvenser uønskede hendelser kan få for liv, helse, miljø og materielle verdier. Ikke minst kan den også bidra til rask normalisering.

– Det forholder seg jo slik at næringslivet er helt avgjørende for produksjon og leveranser av livsnødvendige varer og tjenester. Brudd i en leveringskjede avslører fort hvor sårbare vi er. En alvorlig hendelse hos en stor aktør i en leverandørkjede kan umiddelbart skape proble-

mer for mange andre. Konsekvensene av en lokal hendelse kan bli dramatisk, både på kort og lang sikt. I ytterste fall kan avbrudd innebære nedleggelse av arbeidsplasser og dertil svekke livsgrunnlaget for et helt lokalsamfunn, sier direktør Knut Oscar Gilje i Næringslivets Sikkerhetsorganisasjon (NAS).

KRAV OM EGENBESKYTTELSESTILTAK

I Sivilbeskyttelseslovens § 23 settes det krav til egenbeskyttelse for virksomheter. De som gjennomsnittlig sysselsetter 40 eller flere personer,

og som er registrert i bestemte næringskoder, plikter å etablere et industrivern. Industrivernet er bedriftens egen tilpassede beredskap som raskt skal kunne håndtere uønskede hendelser.

– Den enkelte industrivernpliktige virksomhet oppnevner industrivernleder og plikter å gi vedkommende myndighet og ressurser til å etablere og vedlikeholde et tilpasset industrivern. Industrivernet skal omfatte et tilstrekkelig antall innsatspersoner for å kunne håndtere effektive tiltak mot uønskede hendelser. I Forskrift om industrivern er det satt spesifikke og

«Konsekvensene av en lokal hendelse kan bli dramatisk, både på kort og lang sikt. Alvorlige avbrudd i produksjonen kan innebære nedleggelse av arbeidsplasser og svekke livsgrunnlaget for et helt lokalsamfunn»

strengt krav til faglig kompetanse hos alle dem som bekler ulike roller innen håndtering av eksempelvis førstehjelp, brann- og kjemikaliehendelser. Kravene speiler de risikoområder den enkelte virksomhet må håndtere. Videre dreier det seg også om innsatspersonellens liv og helse. Kravene til øvelser og bruk av tilpasset beskyttelsesutstyr er derfor sterkt vektlagt i forskriften, opplyser Knut Oscar Gilje.

BEREDSKAPSPLAN OG ØVELSER

Enhver industrivernpliktige virksomhet skal utarbeide en skriftlig beredskapsplan og opplyse om hvordan industrivernet er organisert. Planen skal gjennomgås minst en gang årlig og, om nødvendig oppjusteres.

– Det er vår oppgave som tilsynsmyndighet å føre kontroll med at kravene til enhver tid overholdes. Våre folk er jevnlig ute på tilsyn og har dermed god kontakt med alle ledd i industrivernkjeden. NSO er opptatt av å veilede og inspirere virksomhetene til stadig å tenke på hvordan ting

kan gjøres bedre eller annerledes. Vi kan eksempelvis spørre «Hva kan skje hos dere?» og «Hva har dere tenkt å gjøre med det?». Industrivern er en viktig del av norsk redningstjeneste, og er en betydelig ressurs som kan mobiliseres i lokalmiljøet. Lokalt er det en fordel at «alle kjenner alle», at innsatspersonellet er sammenvevd med de ressursene den enkelte kommune rår over. Dette borger for en god kontinuitet i samøvelsene. Vi oppmuntrer enkelte virksomheter til å tilby sine områder som øvingsarena for det lokale brann- og redningsetater – kanskje også for PLIVO-øvelser for alle blålysetatene, forklarer Knut Oscar Gilje.

SKJERPEDE KRAV

– Vi har nylig skjerpet kravene om å dele informasjon fra egne beredskapsplaner med lokale nød- og beredskapssetater og kommunen. I forskrift om industrivern, § 13 er det dessuten en egen bestemmelse om bistandsplikt. Der heter det at industrivernpliktige bedrifter etter an-

modning plikter å yte bistand til annen virksomhet og nød- og beredskapssetaten så langt det er mulig under hensyn til egen beredskap, forteller direktør Knut Oscar Gilje. Det er godt over 14.000 personer som er tilknyttet industrivern fordelt utover i landet. Det nære samarbeidet med brann- og redningsmyndigheter er en vinn-vinn situasjon om noe alvorlig skulle inntreffe. En lokal brannsjef vet at industrivernet på stedet kan stille både med mannskap og utstyr, om det eksempelvis dreier seg om en skogbrann. Også langs kysten kan industrien gjøre god nytte for seg ved å stille opp med lenser og båter om det skulle inntreffe en utslippshendelse, understreker direktør Gilje.

VIKTIG FOR TOTALFORSVARET

Opprettholdelse av viktige produksjonslinjer, forsyningskjeder og verkstedkapasitet står sentralt i totalforsvarssammenheng. Ivaretagelse av egenberedskapen til disse funksjonene kan være kritisk. I den siste tiden har vi også sett at samfunnets samlede beredskapsressurser kan bli hardt prøvet. De industrivernpliktige virksomheter utgjør en betydelig lokal forsterkningsressurs – også når store kriser inntreffer. NSO arbeider hele tiden med å påse at alt fungerer etter hensikten, presiserer Knut Oscar Gilje.

Fra en tidligere SIMKAT-øvelse der strategien planlegges. Foto: NSO.

F-35, Norges nye kampfly.

Foto: FMS

– IKKE GLEM FORSVARET!

I likhet med mange andre organisasjoner har også Norges Forsvarsforening måttet avlyse og utsette en lang rekke møter og konferanser.

– Men vi har økt vår innsats gjennom de sosiale medier, der vi kommuniserer med beslutningstagere. Målgruppen er det politiske miljø, regjering og opposisjonen. Midt oppe i all oppmerksomheten rundt Korona-pandemien må vi ikke glemme at Stortinget i løpet av våren skal behandle den nye langtidsplanen for Forsvaret. Vi har i årevis advart og sagt at vi må ha et sterkt og godt utviklet forsvar. Men viljen og evnen til å investere de økonomiske midler som skal til har ikke alltid vært til å ta og føle på. Norges Forsvarsforening forventer at de bevilgende myndigheter ikke nedprioriterer betydningen av den framlagte langtidsplan og at det etter hvert nå blir fullt fokus på å styrke landets militære beredskap.

Min appell er: Ikke glem Forsvaret, sier generalsekretær Christian Bugge Hjort.

EN SPESIELL SITUASJON

«Det er en spesiell situasjon i landet vårt nå. Koronaviruset gjør at livet som vi kjenner det har stoppet opp for en stund, og det er en vanskelig situasjon for mange. Vi i politietaten er en del av samfunnet og dermed har Koronaviruset også rammet vår etat denne våren. Samtidig er vår etat utpekt som en samfunnskritisk funksjon. Det sier mye om viktigheten av denne jobben som gjøres daglig, og særlig i tider hvor landet er i vanskelige situasjoner. I Politiets Fellesforbund er vi opptatt av å bidra til best mulig beredskap i Politi-Norge. Selv om lover og regler for arbeidslivet er fremst i pannebrasken vår og vårt politiarbeid ikke er dugnadsarbeid, er vi også tydelige på at dette er en ekstraordinær situasjon», skriver leder i PF, Sigve Bolstad, i tidskriftet Politiforum.

Bolstad understreker at PF støtter fullt opp om ledelsen i Politidirektoratet med politidirektør Benedicte Bjørnland i spissen, og de avgjørelser de tar i denne situasjonen.

«Vi i Politiets Fellesforbund er daglig tett på situasjonen. Sammen skal vi sørge for at vi som etat kommer oss styrket gjennom en pandemi, der politiet har klart å levere på sitt samfunnsoppdrag og vært til stede i hele befolkningen slik det er behov for», skriver Sigve Bolstad.

NEGOTIA FØLGER OPP

Negotia har i lengre tid jobbet med å øke oppmerksomheten rundt ansvarlig digitalisering og de etiske utfordringene med kunstig intelligens.

– Vi har også sammen med resten av YS, Tekna, NITO, NHO og en rekke store selskaper, blant annet Telenor, initiert en erklæring om ansvarlig bruk av kunstig intelligens i arbeidslivet. Et hovedpoeng i denne erklæringen er behovet for tydelige etiske retningslinjer og prinsipper for digitalisering og bruken av kunstig intelligens, opplyser Negotia-leder Monica A. Paulsen.

Hun kunne med tilfredshet registrere at regjeringen hadde lyttet til Negotias innspill da «Nasjonal strategi for kunstig intelligens» ble lagt frem i januar. Planen inneholdt blant annet syv grunnleggende prinsipper, som fullt ut dekker de argumenter Negotia hadde spilt inn.

– Strategien viser at myndighetene har lyttet til våre innspill og innholdet i den erklæringen Negotia tok initiativet til sammen med Telenor. Det som blir viktig nå er at partene finner gode løsninger sammen, og at vi som fagforening er tett på og følger opp på en hensiktsmessig måte, sier Monica A. Paulsen.

MANGE NTF-AKTIVITETER

Som følge av Korona-pandemien har også NTF måttet avlyse, utsette og stenge ned en rekke aktiviteter. Konferanse- og foredragsvirksomheten er satt på vent, men utgivelsene av Trygge Samfunn, digitalt og på papir, er upåvirket.

Tilbake i november i fjor holdt NTFs daglige leder, Hanne Garder, foredrag om psykisk førstehjelp på konferansen til Norges Kvinne- og familieforbund (16. november). 28. november var NTF medarrangør i Oppropsgruppens politiske debattmøte rundt den nye langtidsplanen for Forsvaret. Møtet fant sted på Litteraturhuset med nær sagt fullsatt sal. 3. og 4. desember deltok NTF på Industrivernkonferansen på Lillestrøm med egen stand. 14. januar holdt Hanne Garder foredrag om totalforsvaret for Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS). 19–20. januar gjennomførte NTF sitt fylkesforum på Gardermoen, der organisasjonens fylkeskontakter drøftet lokale og regionale planer. 27. februar holdt NTFs fylkeskontakt for Innlandet Øst/Hedmark, Grete Nordbæk, foredrag om totalforsvaret på Bæreia.

LAVT ARBEIDSSKADEDØDSFALL I INDUSTRIEN

Næringslivets Sikkerhetsorganisasjon (NSO) skriver i sitt tidsskrift Industri-vern at det ble registrert tre arbeidsskadedødsfall i industrinæringen i 2019. Antallet ligger omtrent på gjennomsnittet for de fem foregående årene på fire arbeidsskadedødsfall pr. år. En arbeidstaker omkom i trafikkulykke, en i forbindelse med reparasjonsarbeid og en i forbindelse med arbeid i næringsmiddelindustrien.

Tall fra Arbeidstilsynet viser det var ni dødsfall innen bygge- og anleggsvirksomhet, fem innen transport og lagring, fem innen jordbruk, skogbruk og fiske i tillegg til de tre registrerte innen industrivirksomheten. 19 av de totalt 29 arbeidsskadedødsfallene i 2019 skjedde ved bruk av kjøretøy eller kjørbart arbeidsutstyr, som traktor, anleggsmaskin eller landbruksmaskin.

I en kommentar sier direktør Trude Vollheim i Arbeidstilsynet at antall arbeidsskadedødsfall ser ut til å ha stabilisert seg på et historisk lavt nivå, og at det er viktig at alle aktører i arbeidslivet arbeider systematisk med ulykkesforebygging.

Øvelse med ambulansepersoneell, Industrivernet i Kongsberg Teknologipark. Foto: Willy Amundsen.

STRANDRYDDING – EN DEL AV OLJEVERNBEREDSKAPEN

Norsk Oljevernforening for Operatørselskap (NOFO) representerer operatørselskapene på norsk sokkel og har som hovedoppgave å oppfylle medlemmenes behov for en effektiv og robust oljevernberedskap. NOFO disponerer omfattende oljevernressurser for å redusere miljøskader ved eventuelle oljeutslipp fra petroleumsvirksomheter. Hvert år avholder NOFO godt over 100 øvelser der alt av oljevern fartøy, slepebåter, utstysoperatører og utstyr blir verifisert. På denne måten får også skadestedsledere, utstysoperatører og maritime mannskaper verdifull opplæring. Videre er det samøvelser med oljeselskaper og flere statlige og kommunale samarbeidspartnere.

I løpet av et øvelsesår blir det ryddet store mengder søppel langs kysten. Å rense strender og øvelsesområder for søppel utføres av de såkalte IGSA-innsatsgruppe. (Innsatsgruppe strand akutt).

– Slagordet «NOFO er her for havets skyld» inkluderer også strandsonen, noe IGSA-teamet viser med all tydelighet. Det er en innsatsstyrke å regne med i oljevernberedskapen, og tar dessuten ansvar utover sitt primæroppdrag. De tenker helhet med å rydde strender og øvelsesområder. Dette fortjener de anerkjennelse for. Det er til syvende og sist helheten det dreier seg om, sier beredskapsdirektør i NOFO, Frode Bergersen.

Foto: Willy Amundsen.

Foto: FMS

PARAT FORSVAR BEKYMRET FOR PERSONELLSITUASJONEN

Personellsituasjonen i Forsvaret må styrkes raskt, var forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssens klare budskap under et foredrag i Oslo Militære Samfund tidligere i år. Leder i Parat Forsvar Johan Hovde, merket seg at forsvarssjefen nok en gang uttrykte bekymring i etterkant av at han hadde levert sitt fagmilitære råd i fjor høst.

– Budskapet til våre politikere er krystallklart. Han gjentok sin bekymring for at det forsvar vi har i dag er for lite og at det er behov for rask personellstyrking. Talen ga en god beskrivelse av den situasjon Forsvaret er inne i. Vi i Parat er glade for det tydelige budskapet han sender ved å si at personellsituasjonen må styrkes raskt og at dette må prioriteres, understreker Hovde.

Lederen av Parat Forsvar er også opptatt av at vi nå er inne i den siste perioden av inneværende langtidsplan.

– Dette har vært, og er, en tid hvor vi virkelig har fått føle omstillingen på kroppen. Mange av våre medlemmer har måttet finne seg ny jobb i eller utenfor Forsvaret. Jeg støtter fullt ut forsvarssjefens anerkjennelse av den innsats de ansatte har lagt ned gjennom denne perioden, sier Johan Hovde.

– Jeg ønsket å utfordre meg selv på en ny og annerledes arena. Da falt det meg lett å velge Forsvaret, sier kommandørkaptein Torill Herland. Som kommunikasjonssjef i Sjøforsvaret sto hun sentralt i mediastormen rundt Helge Ingstadforliset. En oppgave hun besto med glans.

AV JAN ERIK THORESEN

NYSGJERRIG, EVENTYRLYSTEN OG PROFESJONELL

Torill Herland vokste opp i et maritimt miljø kun et steinkast fra Sjøkrigsskolen i Bergen. Daglig kunne hun se kadetter i aksjon med ulike gjøremål. Hun forteller at hun opplevde skolen som et sted med spennende mennesker og ukjente aktiviteter. Så snart anledningen bød seg snek hun og vennene hennes seg inn på skoleområdet for å spionere på kadettene og handle sноп i kiosken som lå på skolens område den gangen. Til tross for at hennes far var marineoffiser ble hun ikke introdusert for muligheten til å gjøre en militær karriere. På den tiden var kvinner i Forsvaret fremdeles nokså uvanlig. Det var liksom mer naturlig at hennes bror valgte en militær utdanning. I dag er han sjef for Forsvarets Sikkerhetsavdeling.

TRIGGET NYSGJERRIGHETEN
Det så altså ut til at Torill Herland skulle velge en sivil karriere da hun i 1986 begynte å studere bedriftsø-

konomi og markedskommunikasjon ved Norges Handelshøgskole (NHH) og Institutt for Markedsføring (IFM), men etter tre år på høyskolebenken skjedde det noe.

– Ja, mange av mine tidligere skolekamerater hadde søkt seg til befalsskolen og kunne fortelle om spennende opplevelser og gode erfaringer. Dette trigget nysgjerrigheten min skikkelig. Jeg kjente på eventyrlysten og følte at jeg bare måtte utfordre meg selv på en ny og annerledes arena. Så søkte jeg befalsskolen og har siden vært i tjeneste. At jeg den gang gjorde et utradisjonelt yrkesvalg har jeg aldri angret på. Det ligger i min natur å søke utfordringer og tenke utenfor «boksen», sier Torill.

ALLSIDIGE INTERESSER

– I yngre dager drev jeg med fritidsdykking. Det er en tidkrevende hobby som fikk en naturlig stopp da jeg fikk barn. Jeg har alltid vært fri-

luftsinteressert og gleder meg over mange flotte naturopplevelser både på sjøen og i fjellet. Og apropos fjellet. Både å gå på ski og stå på ski er noe jeg gjerne gjør når forholdene ligger til rette for det. Så leser jeg bøker i ledige stunder. Med tre tenåringsbarn i huset er det ikke snakk om å mangle noe å bruke fritiden til, understreker kommandørkaptein Herland.

Hennes lyst til å lære eller prøve nye ting har i yngre dager ført henne ut på mange spennende veier. Blant annet har hun «back-pakket» i Malaysia, Australia og Vietnam.

DEN ULTIMATE UTFORDRING

I 2018 ble Torill Herland kommunikasjonssjef i Sjøforsvaret. Lite ante hun da hva hun hadde i vente. Fregatten KNM Helge Ingstad forliste under dramatiske omstendigheter. Det kom som et sjokk for alle, og ikke minst for Torill Herland. Hun befant seg i Trondheim i forbindelse

med Øvelse Cold Response, og ble revet ut av søvnen som en av de første som ble informert om ulykken.

Vi lar Torill beskrive opplevelsen med egne ord.

«Jeg fikk pakket sakene mine i en fei og kastet meg på første fly til Bergen. Disse første timene etter ulykken minnes jeg som en følelse av sakte film. Alt var uvirkelig og inntrykkene var mange. Midt i ulykkens ubegripelighet, var det fantastisk å oppleve hvordan Sjøforsvaret og våre støttespillere sto samlet i å løse situasjonen på best mulig vis. Følelsen av å stå skulder ved skulder sammen med kompetente kollegaer og ledere var helt overveldende. Jeg kom raskt inn i en flytzone, proppfull av energi og pågangsmot.

Med det massive mediepresset som oppsto i kjølvannet av ulykken, var dette en uvurderlig kraft. Jeg følte at jeg sto støtt, i full forvisning om at jeg hadde ledelsens og hele organisasjonens fulle tillit og støtte i ryggen. De første fire dagene hadde vi nærmere 3600 medieoppslag, men trykket vedvarte helt til jul. Da informerte jeg mediene om at vi hadde behov for å hvile, og at de måtte spare spørsmålene sine til etter nyttår. Vi hadde valgt en åpen og ærlig medieprofil gjennom hele krisen og gitt media det meste av det de ønsket seg og vært på tilbudssiden med egne saker og vinklinger. Jeg opplevde derfor at mediene respekterte at vi stengte ned i en pe-

FAGLIG OVERSIKT

UTDANNING

1986–1989 / NHH/IFM – Bedriftsøkonom m/mellomfag i markedskommunikasjon
1989–1990 / Befalsskolen for marinen
1991–1993 / Sjøkrigsskolen
1996–1997 / TØH – Ledelse og økonomisk styring – fordypning
1998–2000 / BI-2 Matermoduler: Logistikk og Prosjektledelse
2011–2012 / Ecole Militaire – den franske stabsskolen – militære studier

YRKESERFARING

Operativ tjeneste fra kystartilleriet, fregatt og MTB – Økonomi og forvaltning
1997–2000 / FLO – Fregattprosjektet – saksbehandler integrert logistikkstøtte
2000–2004 / NATO HQ i Brussel – økonomimedarbeider
2004–2007 / FLO – Fregattprosjektet – delprosjektleder logistikk
2012–2017 / Forsvarets logistikk org (FLO) – seksjonssjef driftsanskaffelser
2017–2018 / Sjøforsvarstaben – stabsoffiser driftslogistikk
2018–til i dag / Kommunikasjonssjef i Sjøforsvaret

riode for å hvile. Vi er alle mennesker, og gjennom gjensidig respekt for hverandres oppgaver, kommer man langt.»

EN FANTASTISK ARBEIDSPASS

– For meg er Forsvaret en fantastisk arbeidsplass som har omfattet mange utfordringer og muligheter. Min tjeneste i Sjøforsvaret har gitt meg 10 år i utlandet; Brussel, Washington, Newport (USA) og Paris. Jeg føler at mitt yrkesaktive liv har vært en eventyrlig reise, der evnen og viljen til å utforske det ukjente har ført meg dit jeg er i dag, sier Torill Herland.

MÅ VÆRE DYKTIGE SAMMEN

Om Korona-pandemiens effekt på dagens Norge har hun en klar formening.

– Med utbredelse av Covid-19 står samfunnet nå midt i en kollektiv krise. I hverdagen er det mange som ikke tenker på viktigheten av at samfunnet har beredskap innenfor mange samfunnsoppgaver. Nå når krisen er et faktum, blir det tydelig hvor avhengige samfunnet er av at disse funksjonene er bemannet og fungerer umiddelbart. Høy kompetanse, dedikerte og erfarne medarbeidere samt gjentagende trening, gjør at samfunnets nøkkeloppgaver fungerer når det gjelder. Vi skal være dyktige på hvert vårt område, men vi skal også være dyktige sammen. Samarbeid og øving mellom Forsvaret og øvrige samfunnskritiske etater er derfor i fokus, både i det daglige og nå når krisen preger oss alle, sier kommandørkaptein Torill Herland.

Etter å ha blitt hevet er KNM Helge Ingstad på vei mat tørrdokk. Foto: Emil Renaas Larsen/FMS

gjesteskribenten: Peggy Heie

Peggy Heie har 12 års fartstid i NorSIS, de siste 3,5 årene som adm. direktør. Hun er utdannet som siviløkonom og pedagog med CHRISSE og CISA sertifiseringer fra ISACA. Dessuten har hun innen bank og revisjon.

Foto: NorSIS

Økende digital trussel – flere opplever frykt på nett

Det er en stor utfordring at hele en av fire norske virksomheter tror de er nærmest immune mot dataangrep. Samtidig som trusselen om digitale angrep er økende, gjør heller ikke den enkelte innbygger nok for å beskytte seg mot dette.

NorSIS' årlige rapport om trusler og trender er en oppsummering av de truslene som har preget Norge i året som gikk, og som høyst sannsynlig også kommer til å gjøre det i året som ligger foran oss. Vi ser også nærmere på trendene i det digitale trusselbildet for å gi både enkeltpersoner og de mer enn 500 000 små og mellomstore bedriftene i Norge en mulighet til å sikre sine verdier bedre.

For fjerde år på rad ga vi, med støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet, i september i fjor ut rapporten «Nordmenn og digital sikkerhetskultur». Rapporten viser at vi fremdeles ikke er bra nok rustet til å beskytte oss mot de risikoene som et stadig mer digitalt samfunn representerer. Uansett om det er passordbruk, ukritisk åpning av e-poster eller ID-tyveri, har vi fremdeles en vei å gå før vi kan si oss fornøyde. Samtidig viser undersøkelsen at vi opplever mer frykt når vi bruker nettbanken eller deler personopplysninger med det offentlige.

KUNNSKAP OG OPPLÆRING REDUSERER FRYKTEN

NorSIS tror at dette handler om noe så enkelt som kunnskap. Vet vi mer om det vi frykter, så er sjansen større for at vi sikrer oss bedre. Det høres mye vanskeligere ut enn det er. Vårt inntrykk er at det har spredd seg en holdning om at det er vanskelig, og nærmest en heldagsjobb, å sikre seg tilstrekkelig mot stadig nye trusler. Slik er det heldigvis ikke. Sammen med totrinnsbekreftelse, oppdatert programvare, antivirusbeskyttelse og et enda mer bevisst forhold til hva vi legger igjen av opplysninger om oss selv eller vår egen bedrift digitalt, vil sikkerheten bli dramatisk forbedret.

Derfor satser NorSIS på egne tilrettelagte opplæringskurs, rettet spesielt mot definerte grupper. Bare det siste året har vi lansert eget seniorkurs og et kurs rettet mot små og mellomstore bedrifter.

CYBERKRIMINALITET ER EN REELL TRUSSEL FOR ALLE

Oppfatningen om at dette ikke rammer meg selv – som en undersøkelse vi gjennomførte i forbindelse med Na-

sjonal sikkerhetsmåned viste å være mer utbredt enn vi trodde – må vi også legge bort med en gang. Når en av fire virksomheter tror de er immune mot potensielt lamrende dataangrep som det kan koste store summer å rydde opp i, viser det at det er behov for informasjon.

De kriminelle som i dag opererer i den digitale verden, er nemlig ikke bare profesjonelle, utspekulerte og grenseløst frekke. De er også interessert i å tjene mest mulig på sin kriminalitet med minst mulig motstand. Derfor angriper de heller det svake punktet i en verdikjede – en liten eller mellomstor virksomhet – i stedet for å prøve seg på den store og godt sikrede virksomheten som denne lille leverer varer eller tjenester til.

KOSTBART OMDØMMETAP

Risikoen for den angrepne virksomheten er ikke bare den umiddelbare kostnaden med å få systemet sitt opp å gå igjen og den tapte fortjenesten i perioden med nedetid. NorSIS ser stadig oftere at omdømmetapet også gjør vondt – det faktum at kunder av den lille bedriften mister tillit til dem. Mange store er selvsagt også redde for at angrep mot et svakt ledd i deres verdikjede igjen kan gjøre dem utsatte for angrep. Det er en reell risiko som vi mener altfor få små og mellomstore bedrifter tar inn i regnestykket.

NYE VERKTØY FOR KRIMINELLE

Medietilsynets ferske undersøkelse om tillit til mediene viser at bare seks prosent av den norske befolkningen oppfatter nyheter på Facebook som tillitvekkende. Samtidig er det en kjennsgjerning at profesjonell bruk av både budskap og de mange datapunktene som både Facebook og andre tilbyr sine annonsører, gir en enorm mulighet til å påvirke alt fra beslutningsprosesser til valg. Senest ble dette med all tydelighet vist i NRK-programmet Folkeopplysningen. Dette er et redskap som også vil bli brukt av kriminelle i sin målrettede jakt på penger eller data på nett. Som markedsføring blir kriminalitet langt mer effektiv når den målrettes og spesialtilpasses det intetanende offeret.

Det er bare én god måte å møte stadig mer profesjonelle kriminelle på – nemlig ved å bli mer profesjonell i din tilnærming til informasjonssikkerhet. Det betyr å skaffe seg uavhengig, nøytral, forståelig og faglig begrunnet kunnskap om informasjonssikkerhet. Det skal vi i NorSIS sørge for at du får.

NTF er et samarbeids- og interesseorgan for organisasjoner som er opptatt av samfunnsikkerhet og beredskap med utgangspunkt i Totalforsvarskonseptet:

MILITÆRT KVINNELIG NETTVERK (MKN)

NEGOTIA

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND (K&F)

NORGES LOTTEFORBUND (NLF)

PARAT FORSVAR

FOLK OG FORSVAR

NORGES FORSVARSFORENING (NFF)

NORGES MILITÆRE KAMERATFORENINGERS FORBUND (NMKF)

NORSK OLJEVERNFORENING FOR OPERATØRSELSKAP (NOFO)

NORSK RADIO RELÆ LIGA (NRRL)

NORSK SENTER FOR INFORMASJONSSIKRING (NORSIS)

NÆRINGSLIVETS SIKKERHETSORGANISASJON (NSO)

POLITIETS FELLESEFORBUND (PF)

VESTLAND SIVILFORSVARSFORENING (VSFF)

H.M. DRONNING
SONJA ER KFBS
ÆRESPRESIDENT

PRINSESSE ASTRID
FRU FERNER ER KFBS
HØYE BESKYTTER

STYRET

LEDER

Signe Øye

styreleder@kfb.no

NESTLEDER

Patricia Flakstad

patflak7@gmail.com

MEDLEMMER

Wenche Rolstad (K&F)

wrwenche@gmail.com

Line Wigdal Raustein (NLF)

linewraustein@gmail.com

Synnøve Lohne-Knudsen (NEGOTIA)

slk@negotia.no

Jeanette J. Jensen

jea.juje@gmail.com

Inger Løwen

inger.lowen@parat.no

SEKRETARIATET

DAGLIG LEDER

Hanne Guro Garder

hanne.garder@totalforsvar.no

SEKRETARIATSMEDARBEIDER

Hilde Andrea Johansson

hilde.johansson@totalforsvar.no

REDAKTØR

Jan Erik Thoresen

redaksjon@totalforsvar.no

FYLKESKONTAKTER

AUST-AGDER

Gro Jareid

976 34 035

ghj.eid@gmail.com

MØRE OG ROMSDAL

Anne-Lise Johnsen

412 48 664

anlijohnsen@gmail.com

OSLO OG AKERSHUS

Jeanette J. Jensen

467 74 066

jea.juje@gmail.com

TROMS

Arne Nik Karlstad

970 09 214

anikol-k@online.no

ØSTFOLD

Mona Ringsrød

971 99 364

monaanitarin@gmail.com

HEDMARK

Grete Nordbæk

970 61 098

greno10@online.no

NORDLAND

Robert Krogh

911 64 482

robert.krogh13@gmail.com

ROGALAND

Wenche Meinich-Bache

901 90 390

wenchemeinich@icloud.com

VEST-AGDER

Vera Ringdal Folkvord

915 81 675

verafolkvord@hotmail.com

HORDALAND

Bjarnhild Hodneland

928 93 155

bj.hodneland@gmail.com

OPPLAND

Wenche Rolstad

402 44 896

wrwenche@gmail.com

TELEMARK

Åsne Fjeld

971 18 822

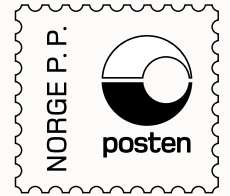
aasnesfjeld@gmail.com

VESTFOLD

Solfrid Bergan

97534676

godt.salg@start.no

KOMERSIELLE MOBILNETT FÅR STØRRE ANSVAR

– Å løfte Nødnett-effekten videre krever innsats fra flere samfunnssektorer. Arbeidsrutiner må tilpasses slik at man kan utnytte de mulighetene som åpner seg. Det viktigste er at ressursene finner hverandre i et velfungerende samspill, sier avdelingsdirektør Sigurd Heier i Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Nødnett-tjenestene bæres i dag av et eget, landsdekkende radionett (TETRA-nett) som er spesialbygget for nød- og beredskapsaktører. Stort sett er alle organisasjoner i landet med beredskapsansvar brukere av Nødnett. Brukerne kan utveksle talemeldinger i grupper. Men de kan ikke sende store datastrømmer, som eksempelvis høyopløst video i sanntid.

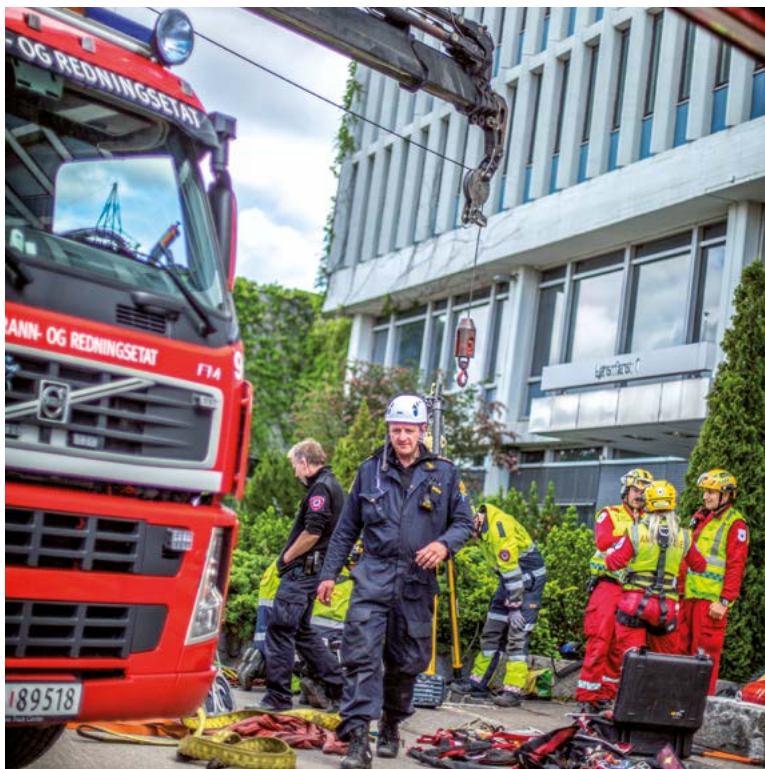
– Nødnett bidrar til at ressursene kan styres bedre, at de finner hverandre og kan understøtte arbeidet som pågår i felt. Nødnett har bedret mulighetene til informasjonsdeling og gitt tydeligere

samarbeidslinjer mellom aktørene, slik at hjelperne i samfunnet kan verne liv og verdier. I fremtiden vil Nødnett-tjenestene bli båret av de kommersielle mobilnettene. Det har ikke vært standardisert funksjonalitet for dette før nå. Men nå er mulighetene her, og flere land ser på hvordan de kan videreutvikle mobilnettene slik at også nød- og beredskapsaktørene kan bruke dem. Dette åpner for at nødnettene kan gjøre seg nytte av oppdragskritiske bredbåndstjenester. Ett eksempel er tjenesten «push-to-video» som også gjør det mulig for involvert personell å dele videostreamer fra et ska-

dested, opplyser avdelingsdirektør Sigurd Heier.

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet er DSB nå i gang med å utrede hvordan behovet for Nødnett-tjenester kan dekkes i fremtiden. Den pågående konseptutredningen involverer også Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom). Dessuten deltar flere sektorer og aktører på ulike områder.

Utredningen, som skal finne det totalt sett beste kommunikasjonssystemet for landets beredskapsaktører i fremtiden, skal være ferdig i løpet av sommeren.

Blålysetatene er avhengig av å kunne kommunisere raskt og effektivt. Her samarbeider brann- og redningsetaten med politiet. Foto: OBR.

BLI MED I NTF!

Klikk deg inn på
www.ntf.no

NTF
Norsk TotalforsvarsForum